

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), na prijedlog Ministarstva za privredu, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 15. sjednici, održanoj dana 25.07.2019. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se Informacija o stanju privrede na području Zeničko-dobojskog kantona za 2018. godinu, sa posebnim osvrtom na stanje poduzetništva i čini sastavni dio ovog zaključka.

II.

Informacija iz tačke I. ovog zaključka upućuje se u dalju skupštinsku proceduru.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-_____ /19
Datum, 25.07.2019. godine
Zenica

PREMIJER

Mirza Ganić

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za privredu,
1x Stručna služba Skupštine,
1x a/a.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
MINISTARSTVO ZA
PRIVREDU/GOSPODARSTVO

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
ZENICA-DOBOJ CANTON
MINISTRY OF ECONOMY

INFORMACIJA
O STANJU PRIVREDE NA PODRUČJU
ZENIČKO - DOBOJSKOG KANTONA ZA 2018. GODINU
SA POSEBNIM OSVRTOM NA STANJE PODUZETNIŠTVA

Zenica, juli 2019. godine

UVOD

Programima rada Skupštine i Vlade Zeničko - dobojskog kantona za 2019. godinu predviđena je izrada Informacije o stanju privrede na području Zeničko-dobojskog kantona za 2018. godinu, sa posebnim osvrtom na stanje poduzetništva. Ministarstvo za privredu je, koristeći raspoložive izvore i svoju nadležnost, sačinilo ovu Informaciju.

Pri izradi Informacije korišteni su sljedeći izvori:

- zvanični podaci institucija Federacije Bosne i Hercegovine i Vanjskotrgovinske komore BiH,
- rezultati ankete provedene kod privrednih subjekata,
- spoznaje do kojih se došlo u svakodnevnom radu.

Prikupljanje podataka ograničeno je mnogim problemima vezanim za pravovremenost i obuhvat prikupljenih (dostavljenih) podataka.

Na konačnu ocjenu stanja privrede u znatnoj mjeri su uticali mnogi faktori, a posebno se ističu:

- Nivo "sive" ekonomije,
- Problem pristupa kapitalu za investicije i obrtnom kapitalu,
- Otežano obezbjeđenje novih tehnologija,
- Usporeno usvajanje svjetskih i evropskih standarda kvaliteta (nedostatak akreditovanih institucija laboratorija za certificiranje proizvoda) svi postojeći laboratoriji djeluju lokalno, nemaju status nacionalnih laboratorija, jer nisu u skladu sa EN ili ISO normama (laboratorije za ispitivanje proizvoda od drveta, metala ili hrane),
- Sporo osvajanje novih tržišta (Bliskog Istoka, Rusije, Kine, Libije...),
- Nedovoljno stimulativan ambijent za investiranje u odnosu na šire okruženje,
- Ulazak Republike Hrvatske u EU, stupanje na snagu SSP-a.

Bez obzira na činjenicu da je Federacija Bosne i Hercegovine i Bosna i Hercegovina nadležna za donošenje mjera makroekonomske politike, Vlada Kantona je svojim projektima, mjerama i intenzivnom saradnjom s lokalnom upravom nastojala privredni ambijent učiniti pogodnijim za poduzetnike.

Tokom prethodnih godina, u sklopu Vladinih aktivnosti i aktivnosti Ministarstva za privredu, realizirano je niz projekata koji su rezultirali poboljšanjem poslovnog ambijenta, među kojima se posebno ističu:

- Projekti kapitalnih ulaganja,
- Projekti subvencioniranja privrednih aktivnosti Ministarstva za privredu i
- Priprema i izgradnja 6 industrijskih-poslovnih zona ukupne površine oko 40 ha.

Svi ovi projekti kao i ključne mjere koje je Vlada Kantona poduzimala na unapređenju stanja u oblasti privrede dugoročnog su karaktera. Njihovi puni efekti će biti vidljivi kroz privredna kretanja (pokazatelji, statistički podaci, ...) u narednim godinama.

1. STATISTIČKI POKAZATELJI STANJA U PRIVREDI

1.1. Kretanje osnovnih pokazatelja po kantonima i Federaciji Bosne i Hercegovine

U cilju sagledavanja osnovnih pokazatelja korišteni su zvanični podaci Federalnog zavoda za statistiku i Vanjskotrgovinske komore BiH. Izvršeno je kompariranje osnovnih pokazatelja stanja u Kantonu sa istim u drugim kantonima i Federacijom Bosne i Hercegovini.

Ovi podaci dati su u Tabeli 1.

Tabela 1. Osnovni pokazatelji privrednih/gospodarskih i drugih kretanja po kantonima

	Indeksi fizičkog obima ind. proizvodnje $\frac{I-XII}{I-XII}$		Broj zaposlenih XII mjesecu		Prosječna neto plaća u KM XII mjesecu		Broj nezaposlenih XII mjesecu		Ostvarene investicije u (KM) x 10 ³		Pokrivenost uvoza izvozom u % I-XII 2018. godine	Trgovinski bilans u hilj.KM I-XII 2018. godine
	'17/'16	'18/'17	2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.	2016.	2017.	2018.	2018.
Federacija BiH	102,7	100,8	472.575	519.800	875	914	349.699	329.809	2.516.650	2.766.146	59,6	-5.354.681
<i>Unsko-sanski</i>	100,4	100,2	34.402	37.687	825	860	41.326	38.172	137.174	118.721	87,7	-47.889
<i>Posavski</i>	100,8	87,7	6.004	6.497	744	780	4.864	4.362	29.917	72.987	57,1	-94.184
<i>Tuzlanski</i>	100,0	100,0	86.924	96.461	771	812	84.250	79.378	401.417	368.083	89,0	-212.821
Zeničko-dobojski	100,7	96,6	76.214	82.688	735	781	61.801	58.577	355.436	443.055	94,2	-105.028
<i>Bosansko-podrinjski</i>	110,1	95,3	6.899	7.291	749	815	3.273	3.169	28.550	27.551	138,2	43.989
<i>Srednjobosanski</i>	98,5	99,2	46.518	50.957	698	755	36.799	34.77	230.395	202.002	78,6	-210.177
<i>Hercegovačko-neretvanski</i>	91,5	22,3	48.4111	54.133	960	1.005	32.183	30.703	259.021	267.944	61,9	-532.026
<i>Zapadno – hercegovački</i>	105,1	103,0	18.518	19.322	796	796	10.901	10.820	117.581	127.133	37,6	-950.642
<i>Kanton Sarajevo</i>	108,1	104,6	131.172	147.848	1.102	1.134	66.325	62.561	850.717	862.447	32,9	-3.137.601
<i>Kanton 10</i>	192,7	97,3	9.513	10.723	861	880	7.977	7.388	33.102	193.736	75,3	-31.308

Izvor podataka: Statistički podaci o privrednim/gospodarskim i drugim kretanjima Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima – Broj: 1. i 2. 2018/2019, Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, Publikacija Vanjskotrgovinske komore BiH – januar 2019. godine.

Tabela 2. Rang osnovnih pokazatelja Zeničko - dobojskog kantona u Federaciji BiH

God.	Indeksi fizičkog obima ind. proiz.	Ostvarene investicije u KM x10 ³	Broj zaposlenih u XII mjesecu	Prosječna neto plaća u KM	Pokrivenost uvoza izvozom	Trgovinski bilans u KM x10 ³
2016.	8	3	3	8	2	3
2017.	7	2	3	9	2	5
2018.	7	-	3	8	2	6

Iz Tabele 2. evidentno je da Kanton u 2018. godini, u odnosu na druge kantone, iskazuje zavidne rezultate u oblastima izvoza i investicija u odnosu na 2017., odnosno 2016. godinu.

Nepovoljan rang nekih pokazatelja je odraz opće strukture kantonalne privrede i statističkih kriterija, naročito kod prosječnih neto plaća.

Bez obzira na novoformirane prerađivačke kapacitete i dalje je osnovna karakteristika privrede Zeničko-dobojskog kantona bazno-energetsko-sirovinska.

1.2. Fizički obim industrijske proizvodnje

Bez obzira na mali obuhvat statističkih istraživanja (broj statističkih tačaka – oko 100), indeks fizičkog obima industrijske proizvodnje kantonalne privrede u posljednjih nekoliko godina se neprekidno mijenjao. Detaljni komparativni podaci sa Federacijom BiH po godinama, dati su u Tabeli 3.

Tabela 3. Indeksi fizičkog obima industrijske proizvodnje

	2013/2012	2014/2013	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2018/2017
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON	102,00	95,9	101,5	99,7	100,8	96,6
FEDERACIJA BiH	107,40	100,1	102,2	103,0	102,7	100,8

Posmatrajući ovaj parametar po područjima i potpodručjima djelatnosti u Kantonu za 2018/2017. godinu evidentno je stanje koje pokazuje stepen rasta, što je prikazano u Tabeli 4.

Iz Tabele 4. je evidentno da su sva osnovna područja djelatnosti industrije (sem područja C-Prerađivačka industrija, koja je imala relativni rast) doživjela pad indeksa industrijske proizvodnje.

Evidentan je izražen rast u sljedećim potpodručjima djelatnosti prerađivačke industrije: C14 - Proizvodnja odjeće, C17 - Proizvodnja papira i proizvoda od papira, C18 - Štampanje i umnožavanje snimljenih zapisa, C22 - Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa, 27 - Proizvodnja električne opreme, C31 - Proizvodnja namještaja.

Tabela 4. Indeksi fizičkog obima industrijske proizvodnje

PODRUČJA I PODPODRUČJA DJELATNOSTI	I-XII 2018. I-XII 2017.	I-XII 2017. I-XII 2016.
INDUSTRIJA UKUPNO	96,6	100,8
PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM GRUPACIJAMA		
AI Intermedijarni proizvodi, osim energije	95,3	81,8
AE Energija	97,5	119,3
BB Kapitalni proizvodi	94,4	96,5
CD Trajni proizvodi za široku potrošnju	112,3	128,0
CN Netrajni proizvodi za široku potrošnju	97,0	116,0
PREMA PODRUČJIMA I OBLASTIMA KO-a		
B VAĐENJE RUDA I KAMENA	98,4	130,6
05 Vađenje ugljena i lignita	98,4	130,6
08 Vađenje ostalih ruda i kamenja		
C PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	96,1	94,6
10 Proizvodnja prehrambenih proizvoda	103,5	105,7
11 Proizvodnja pića	96,9	118,9
13 Proizvodnja tekstila	78,9	126,7
14 Proizvodnja odjeće	131,6	111,5
15 Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	95,4	97,8
16 Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja, proizvodnja predmeta od slame i pletarskih materijala	78,7	119,2
17 Proizvodnja papira i proizvoda od papira	110,9	124,5
18 Štampanje i imnožavanje snimljenih zapisa	167,8	70,1
19 Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda	96,1	99,4
20 Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	87,6	94,9
22 Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa	113,2	147,6
23 Proizvodnja ostalih nemetalnih i mineralnih proizvoda	104,0	31,5
24 Proizvodnja baznih metala	96,0	95,0
25 Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda osim mašina i opreme	93,0	125,3
27 Proizvodnja električne opreme	119,9	117,6
28 Proizvodnja mašina i uređaja d.n.	103,8	127,4
29 Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	58,6	56,7
31 Proizvodnja namještaja	117,5	132,0
33 Popravak i instaliranje mašina i opreme	98,8	107,7
D PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE/OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM I PLINOM	97,2	117,9
35 Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom	97,2	117,9

Izvor podataka: Statistički podaci o privrednim/gospodarskim i drugim kretanjima Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima – Federalni zavod za statistiku – Sarajevo

1.3. Vanjskotrgovinska razmjena

Vanjskotrgovinska razmjena ima dugu tradiciju u Zeničko-dobojskom kantonu. U proteklom periodu ona je neprekidno rasla.

Komparativni podaci vanjskotrgovinske razmjene Zeničko - dobojskog kantona za 2016., 2017. i 2018. godinu prikazani su u Tabeli 5.

Tabela 5. Komparativni podaci vanjskotrgovinske razmjene Zeničko-dobojskog kantona (u 000 KM)

		IZVOZ	UVOZ	OBIM (I+U)	SALDO (I-U)	POKRIVENO ST (%)
2018. BiH F BiH ZDK	BiH	12.258.275	19.593.468	31.851.743	-7.335.193	62,56
	F BiH	8.044.854	13.397.493	21.442.348	-5.352.639	60,05
	ZDK	2.048.988	2.090.062	4.139.050	-41.075	98,03
2017.	BiH	11.384.774	18.447.340	29.832.114	-7.062.566	61,71
	F BiH	7.376.774	12.545.711	19.922.485	-5.168.937	58,80
	ZDK	1.871.019	1.977.620	3.848.639	-106.602	94,61
2016.	BiH	9.769.023	16.261.248	26.030.271	-6492.225	60,08
	F BiH	6.360.487	10.888.255	17.248.742	-4.527.769	58,42
	ZDK	1.649.485	1.731.922	3.381.407	-82.437	95,24

Prema podacima Vanjskotrgovinske komore BiH, iz prethodne tabele evidentan je rast vanjskotrgovinske razmjene privrede Zeničko-dobojskog kantona tokom 2018. godine u odnosu na 2017. godinu i on iznosi 7,55 %. Istovremeno je pokrivenost uvoza izvozom bila 98,03%.

Prema podacima Vanjskotrgovinske komore BiH, komparirajući podatke vanjskotrgovinske razmjene Kantona za 2018. godinu, može se konstatovati sljedeće:

- Udio vanjskotrgovinske razmjene Kantona 2018/2017. je povećan u odnosu na BiH sa 12,90 % na 12,99 %, te smanjen u odnosu na Federaciju BiH sa 19,32 % na 19,30 %,
- Zeničko-dobojski kanton je u odnosu na druge kantone Federacije BiH po vanjskotrgovinskoj razmjeni u 2018. godini bio na drugom mjestu, iza Kantona Sarajevo,
- Zeničko-dobojski kanton u FBiH je po izvozu na prvom, a po uvozu na drugom mjestu,
- Prema pokrivenosti uvoza izvozom Zeničko-dobojski kanton je u 2018. godini bio na drugom mjestu, iza Bosansko-podrinjskog kantona,
- Udio Kantona u ukupnom izvozu Federacije Bosne i Hercegovine u 2017. godini je 25,36 %, a u uvozu 15,76 %,
- Zeničko-dobojski kanton je u 2018./2017. godinu imao indeks povećanja izvoza 109,51 %, dok se istovremeno indeks uvoza povećao na 105,69 %.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u 2018. godini privreda Kantona je ostvarila vanjskotrgovinsku razmjenu sa zemljama EU u iznosu od cca 2,443 milijarde KM, što

predstavlja cca 72,86 % ukupne vanjskotrgovinske razmjene Kantona.

Tokom 2018. godine u odnosu na 2017. godinu, privreda Zeničko-dobojskog kantona je najveću vanjskotrgovinsku razmjenu ostvarila sa:

Hrvatskom: u izvozu cca 147.279 milion KM sa indeksom od 112,2
u uvozu cca 319.040 milion KM sa indeksom od 113,1

Njemačkom: u izvozu cca 372.343 milion KM sa indeksom od 112,5
u uvozu cca 238.608 milion KM sa indeksom od 108,9

Slovenijom : u izvozu cca 126.976 milion KM sa indeksom od 100,5
u uvozu cca 93.814 milion KM sa indeksom od 96,0

Italijom: u izvozu cca 224.009 milion KM sa indeksom od 120,0
u uvozu cca 319.040 milion KM sa indeksom od 113,1

Srbijom: u izvozu cca 142.962 milion KM sa indeksom od 124,5
u uvozu cca 139.153 milion KM sa indeksom od 142,8

Bez obzira na visinu vrijednosti vanjskotrgovinske razmjene, privreda Kantona je zabilježila znatna povećanja izvoza u Mađarsku, Poljsku, Švedsku, Španiju, Francusku, Crnu Goru, Srbiju i druge zemlje, a smanjila u Austriju, Grčku i Švicarsku.

Prema podacima Vanjskotrgovinske komore BiH, vanjskotrgovinska razmjena po općinama Zeničko-dobojskog kantona za protekle tri godine prikazana je u Tabeli 6.

Tabela 6. Vanjskotrgovinska razmjena po općinama (u 000 KM)

Općina/Grad	2018. GODINA			2017. GODINA			2016. GODINA		
	IZVOZ	UVOZ	POKR %	IZVOZ	UVOZ	POKR %	IZVOZ	UVOZ	POKR %
BREZA	7.808	17.478	44,67	7.741	15.923	48,61	7.818	16.515	47,34
DOBOJ - JUG	26.164	101.721	25,72	23.643	88.238	26,79	25.549	73.233	34,89
KAKANJ	16.492	140.119	11,77	15.680	132.075	11,87	13.370	133.844	9,99
MAGLAJ	188.112	56.183	334,82	147.300	53.008	277,89	119.829	55.792	214,78
OLOVO	67.832	49.631	136,67	61.400	45.739	134,24	53.386	45.211	118,08
TEŠANJ	463.647	477.333	97,13	398.644	405.048	98,42	349.889	377.252	92,75
USORA	62.093	33.990	182,68	42.732	18.307	233,42	31.939	14.542	219,63
VAREŠ	6.074	1.857	327,03	7.069	2.065	342,34	7.152	2.630	271,88
VISOKO	530.829	507.642	104,57	613.508	603.071	101,73	540.195	562.021	96,12
ZAVIDOVIĆI	56.047	27.175	206,25	50.650	27.974	181,06	43.553	23.558	184,88
ZENICA	542.877	584.480	92,88	436.115	514.934	84,69	381.585	345.282	110,51
ŽEPČE	81.012	92.453	87,63	66.538	71.240	93,40	75.220	82.042	91,68
Ukupno Kanton	2.048.988	2.090.062	98,03	1.871.019	1.977.620	94,61	1.649.485	1.731.922	95,24

Iz Tabele 6. evidentno je da su najveći udio u izvozu Kantona za 2018. godinu imale općine: Maglaj – 9,18, Zenica –26,49 %, Tešanj –22,63 % i Visoko – 25,91 %, a u uvozu Zenica – 27,96 %, Tešanj –22,84 % i Visoko – 24,29 %.

Najveći izvoznici iz Zeničko-dobojskog kantona su: „ARCELOR MITTAL ZENICA“,

„NATRON HAYAT“, „PREVENT BH“, „MANN+HUMMEL BA“. Najveći uvoznici u Zeničko-dobojskom kantonu su „ARCELOR MITTAL ZENICA“, „PREVENT BH“ i „HIFA-OIL“.

U narednoj tabeli dat je pregled izvoza i uvoza Kantona prema području djelatnosti:

Tabela 7: Izvoz i uvoz po područjima djelatnosti

	IZVOZ I UVOZ PO PODRUČJIMA KLASIFIKACIJE DJELATNOSTI /U 000. KM/					
	IZVOZ			UVOZ		
	I-XII 2017. /KM/	I-XII 2018. /KM/	<u>2018</u> <u>2017</u>	I-XII 2017. /KM/	I-XII 2018. /KM/	<u>2018</u> <u>2017</u>
UKUPNO	1.483.111	1.709.002	115,0	1.642.507	1.814.030	110,3
A- Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	3.735	3.739	100,1	60.219	63.325	105,2
B- Vađenje rude i kamena	770	1.983	257,6	224.636	213.736	95,1
C- Prerađivačka industrija	1.454.054	1.669.295	114,6	1.354.101	1.531.898	113,0
D- Proizv. i snabdij. elektr. en., gasom/ plinom, parom i klimatizacija	-	-	-	-	-	-
Ostalo	24.553	33.985	138,4	3.540	5.070	143,2

Izvor podataka: Uprava za indirektno oporezivanje BiH posredovanjem Agencije z statistiku BiH

Iz prethodne tabele je evidentno da je dominantan izvoz i uvoz ostvarila prerađivačka industrija. Nepovoljan trend izvoza u odnosu na uvoz u 2017. godini je zaustavljen je u 2018. godini.

U narednoj tabeli dat je pregled izvoza i uvoza Kantona prema namjeni proizvoda:

Tabela 8. Izvoz i uvoz prema međunarodnoj klasifikaciji ekonomske namjene proizvoda

	IZVOZ I UVOZ PREMA MEĐUNARODNOJ KLASIFIKACIJI EKONOMSKE NAMJENE PROIZVODA /U 000 KM/					
	IZVOZ			UVOZ		
	I-XII 2017.	I-XII 2018.	<u>2018.</u> <u>2017.</u>	I-XII 2017.	I-XII 2018.	<u>2018.</u> <u>2017.</u>
UKUPNO	1.483.111	1.709.002	115,0	1.642.507	1.814.030	110,3
Hrana i pića	40.680	38.443	94,5	137.833	144.507	104,8
Industrijski materijali	831.618	953.569	114,7	718.583	870.911	121,2
Goriva i maziva	4.387	24.963	569,0	327.836	324.494	99,0
Kapitalni proizvodi (osim transportnih sredstava), dijelovi i pribor	159.909	186.473	116,6	181.927	192.889	105,9
Transportna sredstva, njihovi dijelovi i pribor	69.173	73.402	102,3	107.831	89.432	82,0
Proizvodi za široku potrošnju	377.096	431.964	114,6	165.761	189.084	114,1
Proizvodi drugdje nspomenuti	248	188	75,8	2.736	2.713	99,2

Izvor podataka: Uprava za indirektno oporezivanje BiH posredovanjem Agencije z statistiku BiH

Iz prethodne tabele je evidentno da je dominantan izvoz i uvoz ostvaren prometom industrijskih materijala, s tim što je uočljiv nepovoljan trend rasta uvoza u odnosu na izvoz, bez obzira na izuzetno povoljnu pokrivenost uvoza izvozom.

1.4. Zaposlenost i plaće

U Tabeli 9. dati su podaci o prosječnom broju zaposlenih i prosječnim neto plaćama po

područjima i odjeljcima Standardne klasifikacije djelatnosti. Kao što se vidi iz tabele u 2018. godini u Kantonu je bilo zaposleno prosječno **82.688** lica, što je za **4,13%** više u odnosu na prosjek u 2017. godini. U ukupnom prosječnom broju zaposlenih u Federaciji BiH (519.800) u 2018. godini, Kanton učestvuje sa **15,91 %**.

Bitno je napomenuti da je kod posmatranja podataka o broju zaposlenih i prosječnoj neto plaći potrebno obratiti pažnju na godišnje prosjeke, što predstavlja realnije stanje. Ovim se smanjuje mogućnost greške, pa čak i manipulacije, pogotovo u kombinaciji sa brojem nezaposlenih.

Najveća prosječna zaposlenost u Kantonu u 2018. godini je bila u području Prerađivačke industrije (**27.156**) i čini **32,80 %** ukupno prosječno zaposlenih i veća je za **6,60 %** u odnosu na 2017. godinu.

U istoj tabeli dati su podaci o prosječnim neto plaćama. Prosječna neto plaća za 2018. godinu u Kantonu je bila **763,00 KM** i veća je za **3,53 %** u odnosu na prosjek u 2017. godini.

U odnosu na prosječnu neto plaću u Federaciji BiH (**914,00 KM**) u 2018. godini, prosječna neto plaća u Kantonu je manja za **16,52 %**, uz povećanje razlike. Najveća prosječna neto plaća u Kantonu je evidentirana u području D- Proizvodnja i snabdijevanje el.energijom, plinom, parom i klimatizacija – **1.533,00 KM**, J- Informacije i komunikacije -**1.214,00 KM**, O- Javna uprava i odbrana – obavezno socijalno osiguranje - **1.134,00 KM**, dok je najniža u području I - Djelatnost pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane – **448,00 KM**, uz tendenciju rasta u pomenutim područjima djelatnosti.

Tabela 9. Zaposlenost i plaće po područjima i odjeljcima Standardne klasifikacije djelatnosti

	Broj zaposlenih				Prosječna neto plaća u KM			
	Q 2018.	Q 2017.	Q 2016.	Index Q2018/Q2017.	Q 2018.	Q 2017.	Q 2016.	Index Q2018/Q2017.
UKUPNO	82.688	79.408	72.106	104,13	763	737	730	103,53
A- Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	2.130	2.000	1.697	106,50	796	788	791	101,01
B- Vađenje ruda i kamena	4.718	4.639	4.635	101,7	1.072	1.052	999	101,90
C- Prerađivačka industrija	27.156	25.475	22.822	106,60	593	581	564	102,06
D- Proizvodnja i snabdijevanje el.energijom, plinom, parom i klimatizacija	1.328	1.334	1.634	99,55	1.533	1.494	1.448	102,61
E- Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1.165	1.116	1.151	104,39	810	795	774	101,87
F- Građevinarstvo	3.959	3.711	3.128	106,68	526	501	470	104,99
G- Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla	12.025	11.462	10.264	104,91	559	534	520	104,68
H- Prijevoz i skladištenje	3.821	3.700	3.675	103,27	687	682	702	100,73
I- Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	3.216	3.182	2.917	101,68	448	471	440	95,12
J- Informacije i komunikacije	699	675	670	103,55	1.214	1.211	1.199	100,25
K- Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1.010	1.090	874	92,66	1.127	1.077	1.152	104,64

L - Poslovanje nekretninama	331	273	140	121,25	659	811	781	81,26
M- Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1.745	1.724	1.534	101,22	824	808	744	101,98
N- Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.142	1.145	718	99,74	626	706	728	88,67
O- Javna uprava odbrana/obrana; obavezno/obvezno socijalno osiguranje	4.391	4.356	4.351	100,80	1.134	1.089	1.084	104,13
P- Obrazovanje	6.865	6.825	6.606	100,60	761	692	691	109,97
Q- Djelatnosti zdravstvene zaštite	4.548	4.434	4.251	102,57	1.193	1.044	1.026	114,27
R- Umjetnost, zabava i rekreacija	1.284	1.218	418	105,42	567	565	641	100,35
S- Ostale uslužne djelatnosti	1.155	1.049	621	110,10	650	641	702	101,40
00...Neraspoređeno po djelatnostima KD	-	-	-	-	-	-	-	-

Izvor podataka: Statistički podaci o privednim/gospodarskim i drugim kretanjima Federacije Bosne i Hercegovine po kantonim – Federalni zavod za statistiku – Sarajevo

U Tabeli 10. prikazani su podaci prosječnog broja zaposlenih i prosječnih neto plaća po općinama.

Indeks prosječnog broja zaposlenih za 2018. godinu u odnosu na prosječnu zaposlenost u 2017. godini ima pozitivan trend u svim općinama/grad Kantona.

Iz iste tabele evidentno je da su indeksi prosječne neto plaće za 2018. godinu u odnosu na prosjek u 2017. godini u porastu u 10 općina.

Tabela 10. Zaposlenost i prosječne neto plaće po općinama

Općina/Grad	Broj zaposlenih				Prosječna neto plaća u KM			
	Q 2018.	Q 2017.	Q 2016.	Index Q2018. / Q 2017.	Q 2018.	Q 2017.	Q 2016.	Index Q2018. / Q 2017.
UKUPNO	82.688	79.408	72.106	104,13	763	737	730	103,53
BREZA	2.894	2.875	2.913	100,66	944	905	833	104,31
DOBOJ-JUG	1.410	1.315	1.062	107,22	681	630	615	108,10
KAKANj	7.179	6.988	6.593	102,73	1.005	992	969	101,31
MAGLAJ	4.511	4.358	4.043	103,51	687	649	645	105,86
OLOVO	2.008	1.883	2.124	106,64	592	614	613	96,42
TEŠANj	13.697	12.531	11.274	109,30	610	587	571	103,92
USORA	1.657	1.416	957	117,02	795	751	726	105,86
VAREŠ	1.339	1.314	1.266	101,90	784	730	702	107,40
VISOKO	10.371	9.918	8.400	104,57	620	606	593	102,31
ZAVIDOVIĆI	4.946	4.718	3.987	104,83	696	664	655	104,82
GRAD ZENICA	27.102	26.590	24.502	101,93	868	828	845	104,83
ŽEPČE	5.574	5.502	4.985	101,30	639	596	545	91,81

Izvor podataka: Statistički podaci o privrednim/gospodarskim i drugim kretanjima Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima – Federalni zavod za statistiku – Sarajevo

Prema podacima Federalnog zavoda za zapošljavanje, odnosno JU „Služba za zapošljavanje Zeničko – dobojskog kantona“ tokom 2018. godine sa evidencije nezaposlenih zaposleno je 18.224 lica, što je za 9,60 % manje u odnosu na 2017. godinu (20.158).

1.5. Nezaposlenost

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku – Sarajevo, broj nezaposlenih lica u Zeničko –

dobojskom kantonu, u decembru 2018. godine bio je **58.577** lica, a u isto vrijeme 2017. godine bilo je evidentirano **61.801** lice, što je za 3.224 manje u odnosu na isti period 2017. godine.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku – Sarajevo, udio Kantona u prosječnom broju nezaposlenih FBiH (357.971) u decembru 2017. godine je **17,26 %**, a u isto vrijeme u 2018. godini (u FBiH **329.809**) bio je **17,76 %**.

Komparativni podaci po općinama za 2018. godinu dati su u Tabeli 11.

Ovaj podatak predstavlja nerealnu sliku stanja broja nezaposlenih lica zbog niza faktora. Stoga je realnije koristiti podatak prosječne godišnje vrijednosti broja nezaposlenih lica na evidenciji Službe za zapošljavanje zbog stalnih promjena koje su uzrokovane većim brojem faktora, kao što je intenzitet radova u pojedinim područjima djelatnosti - sezonska potreba za radnom snagom, kraj - početak školske godine i sl..

Imajući u vidu prethodno, izračunat je prosjek nezaposlenosti (broj lica koja traže posao u Službe za zapošljavanje) za posljednje četiri godine.

Tako je:

- Prosječna nezaposlenost 2015. godine - 69.779 lica,
- Prosječna nezaposlenost 2016. godine - 67.593 lica,
- Prosječna nezaposlenost 2017. godine - 63.828 lica i
- **Prosječna nezaposlenost 2018. godine - 59.380 lica.**

Dakle, prosječan broj nezaposlenih u 2018. u odnosu na 2017. godinu, prema evidenciji Službe za zapošljavanje, manji je za **4.448** lica, odnosno manje za **7,50 %**.

- Prosječna zaposlenost 2015. godine – 71.083 lica,
- Prosječna zaposlenost 2016. godine – 72.106 lica,
- Prosječna zaposlenost 2017. godine – 79.408 lica i
- **Prosječna zaposlenost 2018. godine – 82.688 lica.**

Dakle, prosječan broj zaposlenih lica u 2018. godini u odnosu na 2017. godinu, prema evidenciji Federalnog zavoda za zapošljavanje, veći je za **3.280** lica, odnosno za **4,13 %**.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku – Sarajevo, udio Kantona u prosječnom broju zaposlenih FBiH (505.201), u 2017. godini bio je 15,7 %, a u isto vrijeme 2018. godine (u FBiH 519.800) bio je **15,9 %**.

Tabela 11. Komparativni podaci nezaposlenosti (decembar)

Općina/Grad	Broj nezaposlenih				Index 2016. 2015.	Index 2017. 2016.	Index 2018. 2017.
	2015.	2016.	2017.	2018.			
BREZA	1.957	1.836	1.735	1.645	93,82	94,50	94,81
DOBOJ-JUG	979	852	757	732	87,03	88,85	96,70
KAKANj	7.070	6.721	6.441	6.075	95,06	95,83	94,32
MAGLAJ	5.067	4.834	4.350	4.134	95,40	89,99	95,03
OLOVO	1.942	1.727	1.644	1.513	88,93	95,19	92,03
TEŠANj	7.414	6.995	6.111	5.803	94,35	87,36	94,96
USORA	920	824	709	663	89,56	86,04	93,51
VAREŠ	1.312	1.185	1.091	1.005	90,32	92,07	92,12
VISOKO	7.638	7.190	6.738	6.342	93,58	93,71	94,12
ZAVIDOVIĆI	7.390	7.073	7.027	6.503	95,71	99,35	92,54
GRAD ZENICA	22.835	22.003	20.541	19.674	96,36	93,35	95,78
ŽEPČE	5.003	4.962	4.657	4.488	99,18	93,85	96,37
UKUPNO:	69.523	66.202	61.801	58.577	95,22	93,35	94,78

Podaci prikazani po općinama i po stručnoj spremi dati su u Tabeli 12. Najveći broj

nezaposlenih u 2018. godini evidentiran je u Gradu Zenica – **19.674**, što je **33,59 %** od ukupnog broja nezaposlenih u Kantonu.

Posmatramo po stručnoj spremi najveći broj nezaposlenih u ukupnom broju nezaposlenih u Kantonu evidentiran je u strukturi **KV – 36,88 %** i **NKV – 29,57 %**.

Tabela 12. Nezaposlene osobe prema stručnoj spremi (decembar 2018. i 2017. g.)

Općina/Grad		Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
UKUPNO	2018.	58.577	3.406	273	13.906	121	314	21.606	1.627	17.324
	2017.	61.801	3.353	304	14.459	141	344	23.139	1.784	18.277
BREZA	2018.	1.645	137	12	586	-	2	516	34	358
	2017.	1.735	135	13	630	6	4	543	25	379
DOBOJ - JUG	2018.	732	29	-	168	-	3	281	12	239
	2017.	757	29	-	163	3	2	286	18	256
KAKANJ	2018.	6.075	475	30	1.365	11	31	2.378	146	1.639
	2017.	6.441	474	32	1.412	11	42	2.599	150	1.721
MAGLAJ	2018.	4.134	148	10	684	-	11	1.400	135	1.746
	2017.	4.350	160	10	677	-	14	1.489	144	1.856
OLOVO	2018.	1.513	79	4	477	-	1	410	8	534
	2017.	1.644	84	5	517	-	1	454	9	574
TEŠANJ	2018.	5.803	264	21	1.119	5	38	2.191	202	1.963
	2017.	6.111	225	23	1.099	5	37	2.373	252	2.097
USORA	2018.	663	23	1	112	-	4	289	14	220
	2017.	709	16	4	119	-	7	305	15	243
VAREŠ	2018.	1.005	51	3	282	9	2	345	18	295
	2017.	1.091	47	4	119	-	7	305	15	243
VISOKO	2018.	6.342	412	39	1.428	-	16	2.552	43	1.852
	2017.	6.738	414	45	1.476	-	17	2.762	48	1.976
ZAVIDOVIĆI	2018.	6.503	305	19	1.611	-	16	2.523	141	1.888
	2017.	7.027	294	21	1.782	-	17	2.744	14	2.020
GRAD ZENICA	2018.	19.674	1.326	121	5.056	96	178	7.024	659	5.214
	2017.	20.541	1.327	134	5.243	109	180	7.414	712	5.422
ŽEPČE	2018.	4.488	157	13	1.018	-	12	1.697	215	1.376
	2017.	4.657	148	13	1.030	-	14	1.803	239	1.410

Izvor podataka: Statistički podaci o privrednim/gospodarskim i drugim kretanjima Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima – Federalni zavod za statistiku - Sarajevo

1.6. Registracija, stečaj i likvidacija

Jedan od indikatora stanja u privredi su podaci o registraciji, likvidaciji i stečaju privrednih subjekata kod Općinskog suda Zenica.

Prema podacima Općinskog suda u Zenici u 2018. godini podneseno je **172** zahtjeva za registraciju, a upisano je **220** nova privredna subjekata. U istom periodu ovaj Sud je primio ukupno **122** prijedloga za pokretanje likvidacionog postupka, a ukupno je riješeno **119** predmeta (računajući i odluke o povlačenju prijedloga za pokretanje postupka likvidacije, provođenje likvidacionog postupka u stečaju i sl., a ne samo odluke o likvidaciji konkretnog subjekta).

Pored toga Općinski sud Zenica u 2018. godini primio je ukupno **82** prijedloga za otvaranje stečajnih postupaka. Istovremeno je u postupku riješio **104** predmeta stečaja.

Komparativni podaci za 2016. i 2017. i 2018. godinu, prema Izvještaju o radu Općinskog suda Zenica, dati su u sljedećoj tabeli.

Tabela 13. Registracija, stečaj i likvidacija privrednih subjekata

VRSTA PREDMETA	2016. godina		2017. godina		2018. godina	
	Primljeno	Riješeno	Primljeno	Riješeno	Primljeno	Riješeno
STEČAJ	232	103	87	98	82	104
LIKVIDACIJA	231	157	118	113	122	119
REGISTRACIJA	1.331	1.301	212	232	172	220

Izvor : Općinski sud Zenica

2. STANJE U PRERAĐIVAČKOJ INDUSTRIJI

Bez obzira na još uvijek prisutne probleme koji su produkt recesije prerađivačka industrija Zeničko-dobojskog kantona bilježi pozitivne rezultate.

Tako je nastavljen pozitivan trend izvoza, koji predstavlja najbitniju karakteristiku prerađivačke industrije u Zeničko-dobojskom kantonu. Udio izvoza prerađivačke industrije Zeničko-dobojskog kantona u ukupnom izvozu Zeničko-dobojskog kantona dosegao je nivo od 98,03 %.

Ostali parametri ovog područja djelatnosti za 2018. u odnosu na 2017. godinu su sljedeći:

- Index fizičkog obima industrijske proizvodnje je **96,1 %**,
- Broj zaposlenih je prosječno u 2018. godini je **27.156** uz tendenciju rasta,
- Prosječna neto plaća za 2018. godine je bila **763,00 KM**,
- Prosječna bruto plaća za 2018. godinu je bila **1164,00 KM**,
- Izvoz je u 2018. godini bio **1.669.295,00 KM**, veći je u odnosu na 2017. godinu za 1,15 %,
- Uvoz je bio u 2018. godini **1.531.898,00 KM**, veći je u odnosu na 2017. godinu za 1,13 %.

U cilju potpunijeg uvida u stanje Prerađivačke industrije u Zeničko-dobojskom kantonu, Ministarstvo za privredu je uputilo upitnike na adrese 130 značajnih privrednih društava iz područja ove djelatnosti.

Posmatrano po potpodručjima grupisanim prema vrsti sirovina i proizvoda može se konstatirati sljedeće stanje u pojedinim djelatnostima:

2.1. Proizvodnja i prerada metala

Prema dobivenim podacima privrednih subjekata iz ove grupe, evidentna je prisutnost i utjecaj mnogih problema na tržištu. Međutim, zbog postojanja značajnih kapaciteta, sektor metalne industrije je ostao glavni nosilac privrednog razvoja Kantona, te ostvaruje značajne rezultate.

U Tabeli 14. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz oblasti proizvodnje i prerade metala.

Tabela 14. Privredna društva djelatnosti: Proizvodnja i prerada metala

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	Godina index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIV REDNIH DRUŠTAV A							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposlenost	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Domaće	Ino	Drž.	Priv.
“THERMO TECHNOLOGY INTERNATIONAL“ d.o.o. ZAVIDOVIĆI	Pr. ost. got. proizv. od metala	2018.	4.676,4	4.689,2	-12,7	1,00	5.387,3	1.111,6	801,4	62		100		100
		2017.	5.728,5	4.868,9	859,6	0,85	5.365,0	1.204,0	1.459,7	63		100		100
		'18./'17	0,82	0,96	0,01		1,00	0,92	0,55	0,98				
“KRIVAJA METALI” d.o.o. ZAVIDOVIĆI	Proizvodnja metalnih konstrukcija	2018.	10.492,8	9.150,6	1.204,8	0,87	5.369,7	2.732,8	3.386,7	125	30	70		100
		2017.	11.014,8	10.131,6	790,7	0,92	5.369,7	2.872,0	2.637,3	125	33	67		100
		'18./'17	0,95	0,90	1,52		1,00	0,95	1,28	1,00				
“R-PRODUKT” d.o.o. VISOKO	Proizvodnja hidrauličnih pogonskih uređaja	2018.	2.945,8	2.824,7	121,1	0,96	1.647,5	162,9	461,8	6	100			100
		2017.	2.187,2	2.126,0	61,2	0,97	1.705,3	256,7	318,0	5	100			100
		'18./'17	1,35	1,33	1,98		0,97	0,63	1,45	1,20				
“CROMONT” d.o.o. ŽEPČE	Proizvodnja postrojenja od inoksa	2018.	2.584,7	2.383,7	200,7	0,92	2.145,0	1.984,2	2.692,0	38	8	92		100
		2017.	2.852,1	2.554,9	297,1	0,89	2.044,6	1.188,5	1.611,7	36	6	94		100
		'18./'17	0,91	0,93	0,67		1,05	1,67	1,67	1,05				
“ITC” d.o.o. ZENICA	Proizvodnja mašina za poljoprivr. i šumarstvo	2018.	24.876,9	19.710,8	5.165,7	0,79	15.178,2	8.529,8	5.354,6	183	100			100
		2017.	29.409,3	26.412,2	2.997,1	0,90	12.532,3	10.149,3	8.176,3	195	83	17		100
		'18./'17	0,85	0,75	1,72		1,21	0,84	0,65	0,94				

Prema anketi (2018./2017.) evidentni su sljedeći trendovi u poslovnom rezultatu gospodarskih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 20 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 80 % smanjenje;
- 20 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 80 % smanjenje;
- 80 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat, a 20 % je iskazalo negativan poslovni rezultat;
- 80 % je iskazalo povećanje i stagnaciju kapitala, a 20 % je iskazalo smanjenje kapitala;
- 20 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 80 % je iskazalo smanjenje potraživanja;
- 60 % je iskazalo povećanje ukupnih obaveza, a 40 % je iskazalo smanjenje ukupnih obaveza;
- 60 % je iskazalo povećanje i stagnaciju broja zaposlenih, a 40 % je iskazalo smanjenje.

Kada je riječ o perspektivama razvoja anketirani privredni subjekti ističu da su prioritete vezani za saniranje dubioza, prije svega na obaveze prema bankama i fondovima, te zbrinjavanje viška uposlenih. Pored toga, neki privredni subjekti ističu namjeru uvođenja novih tehnologija, standarda i osvajanje novih tržišta, te povećanje kapaciteta. Iskazan je zahtjev za razvojem novih poticaja privredi.

Kod identificiranja problema fokus anketiranih privrednih subjekata je na rješavanju problema invalida, kreditnim zaduženjima, nelikvidnosti, privrednom zakonodavstvu, parafiskalnim nametima, poticajima, i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju privredne subjekte:

- komplicirana administrativna procedura, posebno na višim nivoima vlasti,
- odliv stručne radne snage, te nedostatak radne snage,
- nedovoljno poticaja za privredu,
- nedovoljna uposlenost proizvodnih kapaciteta,
- poskupljenje električne energije,
- financijska disciplina i naplata potraživanja,
- nestabilno zakonsko okruženje,
- obrazovni sistem,
- visoke stope poreza i doprinosa,
- nedovoljna efikasnost sudskog i zdravstvenog sistema,
- neredovno izmirenje dugovanja od strane poslovnih partnera za izvršene usluge,
- loše putne komunikacije,
- visina troškova pri izdavanju uvjerenje, potvrda i sl...

2.2. Proizvodnja i prerada celuloze, papira i drveta

Očigledno je da privredni subjekti iz potpodručja proizvodnje celuloze, papira i drveta imaju izuzetno povoljan odnos izvoza i uvoza.

U Tabeli 15. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava djelatnosti proizvodnje celuloze, papira, prerade drveta i proizvodnja proizvoda od drveta i ostalih djelatnosti.

Tabela 15. Privredna društva djelatnosti: Proizvodnja celuloze, papira, djelatnosti prerade drveta i ostalo

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	God-Index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIVREDNIH DRUŠTAV A							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposl	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Domaće	Ino	Drž	Priv
“ALU WOOD INŽINJERING“ d.o.o MAGLAJ	Građ. i proizvodnja stolarije	2018.	3.133,9	3.087,7	46,2	0,98	322,9	1.285,0	1.518,9	47	99	1		100
		2017.	2.531,1	2.480,3	32,9	0,98	306,8	1.270,8	1.398,6	53	98	2		100
		'18./'17	1,24	1,24	1,40		1,05	1,01	1,08	0,89				
“NORD-ENT” d.o.o TEŠANJ	Trg. na vel. namješt. tepis. i opr. za rasvjetu	2018.	124,8	65,4	59,4	0,52	631,6	10,5	17,1	2	100			100
		2017.	103,8	69,2	31,0	0,67	631,6	3,8	25,5	2	100			100
		'18./'17	1,20	0,94	1,92		1,00	2,76	0,30	1,00				
“SECOM“ d.o.o. VISOKO	Proiz. bukovih ploča i namještaja	2018.	11.157,2	10.274,1	883,1	0,92	6.934,7	711,7	538,0	170	11	89		100
		2017.	10.434,0	9.849,8	539,2	0,94	6.670,3	619,2	229,0	167	11	89		100
		'18./'17	1,07	1,04	1,64		1,04	1,15	2,35	1,02				
“FANTASY UNIKAT” d.o.o. ZENICA	Proizvodnja ostalog namještaja	2018.	701,6	696,4	5,2	0,99	350,4	155,1	780,8	47	77	23		100
		2017.	846,0	806,5	39,5	0,95	345,9	175,5	721,3	44	92	8		100
		'18./'17	0,83	0,86	0,13		1,01	0,88	1,08	1,07				
“NANSI“ d.o.o. ŽEPČE	Proizvodnja ostalog namještaja	2018.	3.670,2	3.661,5	-8,7	1,00	1.476,1	52,5	761,6	84	15	85		100
		2017.	3.656,3	3.674,7	-18,3	1,01	1.580,9	30,1	557,9	77	12	88		100
		'18./'17	1,00	1,00	0,48		0,93	1,74	1,36	1,10				
“NATRON-HAYAT“ d.o.o. MAGLAJ	Proiz. cel. papira i pap. proizvoda	2018.	156.773,1	152.224,5	4.548,6	0,97	180.487,5	22.179,8	52.021,1	900	14,39	85,61	1,7 7	98,23
		2017.	121.729,4	125.183,6	-3.454,1	1,03	175.964,1	19.677,7	53.098,9	906	18,27	81,73	1,7 7	98,23
		'18./'17	1,29	1,21	1,31		1,02	1,13	0,98	0,99				
“BUDO EXPORT“ d.o.o	Proiz. i promet	2018.	11.817,1	9.680,2	2.190,9	0,82	5.488,9	435,4	2.559,3	144		100		100
		2017.	10.328,6	7.761,2	2.567,4	0,75	4.522,7	369,1	2.543,3	134		100		100

ŽEPČE	drvnih sortimenata	'18./'17	1,174	1,25	0,85		1,21	1,18	1,01	1,07			
“PINETO” d.o.o. VISOKO	Proizvodnja kartonske ambalaže	2018.	1.325,2	1.375,8	-50,6	1,04	67,0	158,1	89,7	27	100		100
		2017.	1.551,1	1.631,7	-80,5	1,05	67,0	238,3	136,1	29	100		100
		'18./'17	0,85	0,84	0,63		1,00	0,66	0,66	0,93			
„ARTISAN“ d.o.o. TEŠANJ	Proizvodnja namještaja od masivnog drveta	2018.	14.666,5	11.370,2	3.296,3	0,77	9.415,4	1.586,1	2.122,1	169	1	99	100
		2017.	12.105,9	9.450,1	2.655,8	0,78	6.589,7	1.381,6	2.305,2	152	2	98	100
		'18./'17	1,20	1,20	1,24		1,42	1,15	0,92	1,11			
“UNIMER” d.o.o. OLOVO	Proizvodnja rezane građe	2018.	317,0	302,2	14,8	0,95	194,7	117,6	80,7	4	70	30	100
		2017.	263,6	251,3	12,3	0,95	194,7	120,9	94,5	5	73	27	100
		'18./'17	1,20	1,20	1,20		1,00	0,97	0,85	0,80			

Privredna društva ostale djelatnosti;

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	God-Index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIVREDNIH DRUŠTAV A							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposl	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Domaće	Ino	Drž	Priv
“DILAVER COMPANY” d.o.o. ZENICA	Otkup sekundarnh sirovina	2018.	2.725,1	2.714,3	13,8	1,00	2.489,6	1.335,8	904,9				100	
		2017.	4.470,5	5.626,6	1.156,1	1,26	2.535,8	1.381,5	460,3				100	
		'18./'17	0,61	0,48	0,01		0,98	0,97	1,96					
“PLANJAX COMERC” d.o.o. TEŠANJ	Štamparsko izdavačke usluge	2018.	1.318,3	1.283,7	31,0	0,97	201,3	168,2	296,4	22	100		100	
		2017.	1.294,6	1.162,6	100,0	0,90	221,0	237,3	296,0	19	100		100	
		'18./'17	1,02	1,10	0,31		0,92	0,71	1,00	1,16				
“NN COMPANY” d.o.o. ZENICA	Proizvodnja privrednog eksploziva	2018.	101,4	285,6	-184,2	2,82	4.052,5	205,0	127,4				100	
		2017.	127,4	177,4	-50,0	1,39	4.236,7	141,5	135,2				100	
		'18./'17	0,80	1,61	3,68		0,96	1,45	0,94					
“EURO ONIKS”	Proizvodnja	2018.	7.106,1	6.864,6	241,4	0,97	943,3	384,1	729,7	89	83	17	100	

d.o.o. TEŠANJ	proizvoda od plastične mase	2017.	6.619,0	6.446,2	172,7	0,97	1.061,6	613,2	806,4	71	80	20	100
		'18./'17	1,07	1,06	1,40		0,89	0,63	0,90	1,25			
“SIROVINA-EKO” d.o.o. MAGAJ	Otkup, skladištenje prerada i reciklaža sekund.sir.	2018.	9.486,7	8.898,9	587,8	0,94	4.930,0	399,2	644,4	14	26	76	100
		2017.	7.826,8	7.412,4	414,4	0,95	4.401,5	300,7	571,5	14	43	57	100
		'18./'17	1,21	1,20	1,42		1,12	1,33	1,13	1,00			
“PROVIS”d.o.o. VISOKO	Proizvodnja svjetlećih reklama	2018.	3.119,6	2.427,4	692,1	0,78	1.822,6	636,0	588,7	34	---	---	100
		2017.	2.477,4	2.070,8	406,6	0,84	1.592,2	428,8	302,2	29	---	---	100
		'18./'17	1,26	1,17	1,70		1,14	1,48	1,95	1,17			
„REGIONALNA DEPONIJ MOŠĆANICA“ d.o.o. ZENICA	Obrada i zbrinjav. neopasnog otpada	2018.	3.401,7	2.473,5	829,7	0,73	2.969,6	1.485,8	6.352,7	---	---	---	100
		2017.	2.969,1	2.306,1	596,3	0,58	2.139,9	1.228,9	6.996,1	---	---	---	100
		'18./'17	1,14	1,07	1,39		1,39	1,21	0,91	---	---	---	
“GTG PLIN“ d.o.o. ZENICA	Proizvodnja industrijski h plinova	2018.	2.618,2	5.931,9	-3.313,7	2,26	1.370,5	442,9	342,9	14	100		100
		2017.	2.640,9	3.214,8	-573,9	1,21	4.684,2	549,4	273,3	16	100		100
		'18./'17	0,99	1,84	5,8		0,29	0,80	1,25				

Prema dobivenim podacima privrednih subjekata iz ove grupe evidentan je značajan rast potražnje, ali uz druge izražene probleme.

U ovim potpodručjima evidentni su veliki i slobodni proizvodni kapaciteti konvencionalnog tehnološkog nivoa. Ova činjenica upućuje na veliki potencijal, posebno na bazi domaće sirovine.

Prema anketi (2018./2017.) evidentni su sljedeći trendovi u poslovnom rezultatu gospodarskih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 72 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 28 % je iskazalo pad ukupnog prihoda;
- 72 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 28 % je iskazalo pad ukupnog rashoda;
- 78 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat, a 22 % je iskazalo negativan poslovni rezultat;
- 67 % je iskazalo povećanje vrijednosti kapitala, a 33 % je iskazalo smanjenje kapitala;
- 61 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 39 % je iskazalo smanjenje visine potraživanja;
- 50 % je iskazalo povećanje ukupnih obaveza, a 50 % je iskazalo smanjenje;
- 72 % je iskazalo povećanje i stagnaciju broja zaposlenih, a 28 % je iskazalo smanjenje.

Značajno je istaći da je ova grupa prerađivačkih djelatnosti iskazala izveznu orijentaciju u sve većem postotku. Ovaj trend prati uvođenje novih tehnologija, što stvara bolju konkurentsku poziciju na inotržištu.

Razvojni planovi ovih privrednih subjekata su iskazani u povećanju proizvodnih kapaciteta, novim proizvodima i tehnologijama.

Kod identifikacije problema anketirani su istakli potrebu smanjenja cijene kapitala, stimulacije izvoza, smanjenja sive ekonomije i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju privredne subjekte:

- nedostatak sirovina, neizvjesnost u opskrbi sirovinama i porast njihovih cijena,
- nesigurnost pravnog sistema, te postojanje nelojalne konkurencije,
- nedovoljne poticajne mjere, posebno za izvoznike,
- visoka fiskalna i parafiskalna opterećenja,
- neefikasnost administracije u postupcima izdavanja dozvola,
- nepostojanje infrastrukture za korištenje plina,
- natječaji za korištenje sredstava za zapošljavanje trebaju duže trajati radi pripreme subjekata,
- rascjepkanost šumskih gazdinstva i nepostojanje Zakona o šumama FBiH,
- visoke kamate na kredite.

2.3. Proizvodnja građevinskih materijala

U Tabeli 16. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz oblasti proizvodnje građevinskog materijala.

Tabela 16. Privredna društva djelatnosti: Proizvodnja građevinskog materijala

OPCI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	God. Index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIVREDNIH DRUŠTAV A							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposlenost	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Domaće	Ino	Drž.	Priv.
“TBG BH” d.o.o. KAKANJ	Proizvodnja i distribucija betona	2018.	13.478,0	13.447,2	30,8	1,00	11.727,8	2.379,8	3.809,7	43	100			100
		2017.	13.378,9	12.948,9	430,0	0,97	11.705,1	3.885,3	4.353,1	45	100			100
		'18./'17.	1,01	1,04	0,07		1,00	0,61	0,87	0,95				
“POROBIĆ“ d.o.o ZAVIDOVIĆI	Niskograd.	2018.	3.954,2	3.599,3	354,9	0,91	258,9	612,1	2.359,7	49	100			100
		2017.	5.176,6	4.804,3	372,2	0,93	258,9	321,2	1.953,6	50	100			100
		'18./'17.	0,76	0,75	0,95		1,00	1,90	1,21	0,98				
“TVORNICA CEMENTA KAKANJ” d.d. KAKANJ	Proizvodnja cementa	2018.	72.982,7	56.061,4	16.797,7	0,77	148.109,5	7.100,2	9.653,7	201	83,13	16,87		100
		2017.	71.102,4	55.153,7	15.871,6	0,77	147.232,4	5.889,4	11.664,6	204	84,60	15,40		100
		'18./'17.	1,03	1,02	1,06		1,01	1,20	0,83	0,98				
“FESTA” d.o.o. TEŠANJ	Proizv. proizv. od plast.masa za građ.	2018.	2.922,7	2.712,9	209,8	0,93	6.571,6	458,8	1.127,0	22	79	21		100
		2017.	3.118,0	3.076,4	39,5	0,99	3.132,8	477,6	1.431,7	20	62	38		100
		'18./'17.	0,94	0,88	5,31		2,10	0,96	0,79	1,10				
“TERMO-BETON” d.o.o. BREZA	Proizvodnja betonske galanterije	2018.	6.232,5	6.009,3	199,3	0,96	2.505,6	1.065,9	1.947,9	88	96	4		100
		2017.	4.043,6	3.971,0	88,6	0,99	2.927,2	1.433,9	1.138,8	84	100			100
		'18./'17.	1,54	1,51	2,25		0,85	0,74	1,71	1,00				
“UGARK-PRODUKT” d.o.o. VISOKO	Proizv. i ugr. PVC i ALU stolarije	2018.	11.744,7	10.466,4	1.278,2	0,89	3.033,8	2.457,2	1.713,9	73	31	69		100
		2017.	11.361,8	10.497,0	954,7	0,92	2.337,5	2.295,5	1.306,0	71	25	75		100
		'18./'17.	1,03	1,00	1,34		1,30	1,07	1,31	1,03				

Privredni subjekti iz ovog potpodručja su u proteklom periodu bili u znatnoj mjeri u problemima zbog smanjene potražnje i izostanka investicija. Međutim projekti, kao što su izgradnja autoputa na koridoru V c i stanogradnja, u znatnoj mjeri su relaksirali njihovu situaciju. Anketirani su u potpunosti orjentirani na domaće tržište.

Prema anketi 2018/2017. evidentni su sljedeći trendovi u poslovnom rezultatu gospodarskih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 67 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 33 % je iskazalo pad;
- 50 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 50 % je iskazalo pad;
- 100 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat, a 67% s trendom povećanja;
- 83 % je iskazalo rast kapitala, a 17 % je iskazalo pad;
- 50 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 50 % pad;
- 50 % je iskazalo rast ukupnih obaveza, a 50 % pad;
- 50 % je iskazalo povećanje broja zaposlenih, a 50 % smanjenje.

Perspektive razvoja privredni subjekti iz ove grupe djelatnosti vide u osvajanju novih proizvoda, otvaranju novih tržišta u BiH.

Kod identifikacije problema u ovim djelatnostima anketirani su istakli sporost administracije pri realizaciji investicija, nedefinirana nadležnost između Federacije Bosne i Hercegovine i kantona, nelojalna konkurencija i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju privredne subjekte:

- složenost administrativnih procedura i sporo dobivanje dozvola u oblasti građenja,
- siva ekonomija i nelojalna konkurencija,
- sporo rasterećenje privrede po osnovu poreza i doprinosa, te parafiskalnih nameta,
- nezaštićenost domaćeg tržišta, proizvođača i kupaca u odnosu na uvoz,
- nedovoljna komunikacija sa privredom,
- nepovoljan ekonomski i politički ambijent,
- neusklađen obrazovni sistem sa potrebama privrede.

2.4. Proizvodnja proizvoda od tekstila i kože

U Tabeli 17. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz oblasti proizvodnje proizvoda od tekstila i kože

Tabela 17. Privredna društva djelatnosti: Proizvodnja proizvoda od tekstila i kože

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	God. index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIV REDNIH DRUŠTAVA							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index (5/4)	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposlen.	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Dom	Ino	D r ž · a v n i	P r i v a t n i
“TREND - TEX” d.o.o. DOBOJ JUG	Proizvodnja ostale odjeće	2018.	6.318,2	5.905,0	443,2	0,93	1.019,2	704,4	929,1	102	0,05	99,95		100
		2017.	6.239,5	6.109,0	130,5	0,98	633,0	565,2	779,1	117	0,05	99,95	-	100
		'18./'17	1,01	0,97	3,40		1,61	1,25	1,19	0,87				
“ANTESIL” d.o.o. VISOKO	Serijska proizvodnja obuće	2018.	4.738,0	4.704,4	33,6	0,99	10,0	3.819,1	119,4	335		100		100
		2017.	6.112,8	5.360,4	752,2	0,88	10,0	5.613,1	52,1	326	0,54	99,46	-	100
		'18./'17	0,77	0,88	0,04		1,00	0,68	2,29	1,30				
“ALPINA BROMY“ d.o.o. TEŠANJ	Proizvodnja obuće	2018.	10.719,4	10.585,7	133,7	0,98	1.071,8	1.669,4	4.924,7	386	16	84		100
		2017.	9.964,6	9.727,2	237,4	0,78	938,1	1.685,3	4.953,1	368	5	95	-	100
		'18./'17	1,07	1,09	0,56		1,14	0,99	0,99	1,05				
“ALBEX GROUPE-SIROVINA- KOŽA-KRZNO” d.o.o. VISOKO	Primarna obrada sirove kože	2018.	5.533,8	4.604,1	929,7	0,83	1.805,0	1.278,3	388,5	14	14	86		100
		2017.	4.101,0	3.776,8	324,3	0,92	1.236,6	256,6	121,2	13	12	88		100
		'18./'17	1,35	1,22	2,87		1,46	4,98	3,20	1,08				
“KOTEKS” d.o.o. TEŠANJ	Proizvodnja ostale odjeće	2018.	18.624,3	18.345,4	257,0	0,98	5.256,5	2.134,3	2.374,5	250	44	56		100
		2017.	19.097,2	18.704,7	352,6	0,98	4.999,6	3.444,3	3.294,0	240	33	67		100
		'18./'17	0,97	0,98	0,73		1,05	0,62	0,72	1,04				
“ALMA-RAS” d.o.o. OLOVO	Proizvodnja finog rublja	2018.	65.512,5	58.965,0	6.547,5	0,90	12.650,6	8.172,5	19.447,3	1182	9,36	90,63		100
		2017.	57.218,1	47.609,2	9.608,9	0,83	11.104,8	2.853,1	15.446,8	997	11,8	88,2		100
		'18./'17	1,14	1,24	0,68		1,14	2,86	1,26	1,18				

Privredni subjekti iz ovog potpodručja djelatnosti su uglavnom orjentirani na „lohn“ poslove i dorade za stranog naručioca kroz koje se realiziraju ograničeni finansijski efekti. Duga tradicija u ovoj oblasti rezultirala je otvaranjem novih proizvodnih pogona. Posebnu ekspanziju doživjela je proizvodnja automobilskih presvlaka u više privrednih subjekata na području Kantona.

Prema anketi 2018/2017. evidentni su sljedeći trendovi u poslovanju privrednih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 67 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 33 % pad;
- 50 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 50 % pad;
- 100 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat,
- 83 % je iskazalo povećanje kapitala, 17 % stagnaciju;
- 50 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 50 % je iskazalo smanjenje;
- 67 % je iskazalo povećanje ukupnih obveza, a 33 % je iskazalo smanjenje;
- 83 % je iskazalo povećanje broja zaposlenih, a 17 % je iskazalo smanjenje.

Razvojni planovi ovih privrednih subjekata su iskazani u povećanju proizvodnih kapaciteta, novim proizvodima i tehnologijama, te potrebi za stalnom obukom novouposlenih radnika i radnika na novim mašinama.

Kod identifikacije problema privredni subjekti iz ove grupe djelatnosti su istakli problem visokih cijena investiranja, velikog opterećenja usljed destimulativne porezne politike, neadekvatne borbe protiv sive ekonomije, a naročito zbog uvoza, visokih cijena energije i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju privredne subjekte:

- visoka fiskalna i parafiskalna opterećenja,
- opterećujuća poreska politika za niskoakumulativne grane,
- neusuglašenost školskog programa s potrebama tržišta rada,
- dugotrajne administrativne procedure.

3. ENERGETIKA I RUDARSTVO

Energetika i rudarstvo u Zeničko-dobojskom kantonu odražavaju jednu od osnovnih karakteristika privrede Kantona, a to je bazno-energetsko sirovinska.

Energetska politika Bosne i Hercegovine se usvaja na entitetskom nivou, odnosno Federalnom nivou i nadležnost je Federacije Bosne i Hercegovine.

Osnova za izradu ovog dijela Informacije su zvanični statistički pokazatelji, podaci dobiveni od rudnika uglja, te podaci iz učinjenih analiza i procjena.

3.1. Rudarstvo

Zakon o rudarstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj:26/10) i Zakon o geološkim istraživanjima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 9/10) jednoobrazno uređuju ovu oblast na cijelom teritoriju Federacija BiH.

Rješenja iz oba zakona obezbjedila su preduslove za donošenje kantonalnih zakona i više od 95 podzakonskih akata kojim će se zamijeniti prevaziđeni pravilnici koji su još u primjeni, a velika većina njih datira još od 1954. godine.

Novi podzakonski akti/pravilnici pripremaju se u skladu sa direktivama Evropske unije, što će, posebno za rudnike s podzemnom eksploatacijom, imati veliki značaj u povećanju stepena kolektivnih mjera zaštite na radu.

Zakon o geološkim istraživanjima Zeničko-dobojskog kantona objavljen je u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“, broj:8/12 od 05.06.2012. godine, a Zakona o rudarstvu Zeničko-dobojskog kantona u „Službenim novinama Zeničko-dobojskog kantona“, broj:10/12 od 09.07.2012. godine.

U toku 2009. godine Vlada Federacije je donijela Odluku o prijenosu udjela Federacije Bosne i Hercegovine u rudnicima uglja u Federaciji BiH na JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo u cjelokupnom iznosu, pa je tako sada svaki rudnik uglja na području Kantona Zavisno društvo u okviru JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo, sa svim pravima i obavezama navedenog statusa.

U ukupnom energetske potencijalu naše zemlje ugalj zauzima veoma značajan udio, a u Federaciji Bosne i Hercegovine proizvodnja uglja je osnova za proizvodnju električne energije. Eksploatacione rezerve lignita i mrkog uglja u Federaciji BiH iznose oko 1,37 milijardi tona što je nezamjenljiv energetske potencijal. Dio godišnje proizvodnje, u iznosu 82 %, prodaje se JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. za potrebe termoelektrana u Tuzli i Kaknju. Preostale količine godišnje iskopanog uglja se prodaju industriji i ostalim potrošačima u količini od cca 16 %, a u susjedne države izvozi se oko 2 %.

Planirana proizvodnja uglja na području Kantona u 2018. godini iznosi 2.475.441,0 tona rovnog uglja. Realizovana proizvodnja u 2018. godini je iznosila **2.410.137,0** tona rovnog uglja, što znači da je planom za 2018. godinu povećanje proizvodnje u količini od 65.304,0 tona rovnog uglja.

Vađenje ruda i kamena ima dugu tradiciju u Zeničko-dobojskom kantonu. Od deset rudnika uglja (mrki i lignit) u Federaciji Bosne i Hercegovine, tri rudnika mrkog uglja su na području Zeničko-dobojskog kantona, a to su RMU „Kakanj“ d.o.o. Kakanj, RMU „Zenica“ d.o.o. Zenica i RMU „Breza“ d.o.o. Breza. Ugalj se najvećim dijelom transformira u električnu energiju, toplotnu energiju, te za potrebe industrije i široke potrošnje.

Bez obzira na prisutne probleme u procesu eksploatacije, područje djelatnosti B- Vađenje ruda i kamena u Zeničko-dobojskog kantona bilježi pozitivne rezultate.

Privredni subjekti iz ovog područja djelatnosti u 2018. godini zabilježili su rast izvoza, koji je imao vrijednost od cca **1,98 miliona KM** i veći je u odnosu na 2017. godinu za 257,6 %. Istovremeno evidentiran je manji uvoz od cca **213,74 miliona KM**, odnosno za 4,9 %.

Osnovni parametri ovog područja djelatnosti za 2018. u odnosu na 2017. godinu imaju tendenciju rasta i oni su sljedeći:

- Index fizičkog obima industrijske proizvodnje je bio **98,4**,
- Broj zaposlenih je bio **4.718**, uz neznatan rast od 1,7 %,
- Prosječna neto je bila **1.072,00 KM**, uz rast od 1,9 %.

U Tabeli 18. dat je pregled uporednih podataka proizvodnje uglja u periodu od 2015. do 2018. godine.

Tabela 18. Uporedni podaci proizvodnje uglja

RUDNIK MRKOG UGLJA	Proizvodnja 2015. godina/tona/	Proizvodnja 2016. godina/tona/	Proizvodnja 2017. godina/tona/	Proizvodnja 2018. godina/tona/
“KAKANJ”	1.008.054,00	962.557,00	1.301.193,00	1.108.566
“ZENICA”	266.263,98	313.193,68	415.989,00	571.876
“BREZA”	473.126,00	541.639,00	676.544,85	729.695
UKUPNO	1.747.443,98	1.817.380,68	2.393.762,85	2.410.137

Izvor: RMU “Zenica”, “Kakanj” i “Breza”

U cilju potpunijeg uvida u stanje područja djelatnosti “Vađenje ruda i kamena” u Zeničko-dobojskom kantonu, Ministarstvo za privredu je uputilo upitnike na adrese značajnih privrednih društava iz područja ove djelatnosti.

Prema dobivenim podacima privrednih subjekata iz ovog područja djelatnosti, evidentna je prisutnost i utjecaj mnogih problema. Međutim, zbog postojanja značajnih kapaciteta, područje djelatnosti B- Vađenje ruda i kamena ostao je jedan od važnih nosilaca privrednog razvoja Kantona, te ostvaruje značajne rezultate.

U Tabeli 19. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz područja B-Vađenje ruda i kamena.

Tabela 19. Privredna društva djelatnosti: Eksploatacija mineralnih sirovina B-Vađenje ruda i kamena

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	Godina index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIV REDNIH DRUŠTAV A							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index (5/4)	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposlen.	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Dom.	Ino	Drž.	Priv.
ZD RMU "KAKANJ" d.o.o. KAKANJ	Vađenje uglja	2018.	68.596,2	82.313,9	-13.717,7	1,20	68.729,3	5.739,1	118.743,0	1.707	100		100	
		2017.	83.886,4	78.873,1	5.013,2	0,94	72.165,8	18.415,8	113.796,8	1.694	100		100	
		'18./'17.	0,82	1,04	2,74		0,95	0,31	1,04	1,01				
ZD RMU "ZENICA" d.o.o. ZENICA	Vađenje uglja	2018.	50.286,1	62.106,9	-13.623,0	1,23	100.888,6	154.208,8	167.670,3	1.486	100		100	
		2017.	37.649,0	56.229,8	-19.382,8	1,49	109.787,9	150.037,0	157.906,1	1.474	100		100	
		'18./'17.	1,33	1,10	0,70		0,92	1,03	1,06	1,01				
"BBM-VAREŠ" d.o.o. VAREŠ	Proizvodnja kamena za građevin.	2018.	3.154,7	3.135,3	19,4	0,99	17.892,0	1.729,9	2.899,6	90	100			100
		2017.	3.857,4	3.829,5	28,0	0,99	17.892,0	3.345,1	4.859,9	81	100			100
		'18./'17.	0,82	0,82	0,69		1,00	0,80	0,60	1,11				
"DIM KAMENOLOM"d.o.o ŽEPČE	Proizvodnja kamena za građevin.	2018.	752,4	747,8	9,6	0,99	30,8	400,2	691,5	5	100			100
		2017.	349,9	333,5	16,4	0,61	2,3	466,9	405,9	6	100			100
		'18./'17.	2,15	2,24	0,58		13,4	0,86	1,70	0,83				

Prema anketi 2018/2017. evidentni su sljedeći trendovi u poslovanju gospodarskih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 50 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 50 % pad;
- 75 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 25 % pad;
- 50 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat,
- 25 % je iskazalo povećanje kapitala, a 75 % pad i stagnaciju;
- 25 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 75 % je iskazalo smanjenje;
- 75 % je iskazalo povećanje ukupnih obveza, a 25 % je iskazalo smanjenje;
- 75 % je iskazalo povećanje broja zaposlenih, a 25 % je iskazalo smanjenje.

Razvojni planovi ovih privrednih subjekata su iskazani u povećanju proizvodnih kapaciteta i uvođenju novih tehnologija, sa tendencijom povećanja proizvodnih rezultata.

Kod identifikacije problema privredni subjekti iz ove grupe djelatnosti su istakli problem visokih cijena investiranja, velikog opterećenja usljed destimulativne porezne politike, a naročito zbog uvoza, visokih cijena energije i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju privredne subjekte:

- nedostatak novih produktivnih mašina i postrojenja,
- prisusto velikog broja zastoja,
- nedostatak kvalifikovane radne snage,
- nedovoljna ulaganja u istraživanja,
- akumulirane obaveze izmirenja obaveza prema fondovima,
- dug period izdavanja ekoloških dozvola,
- financijske obaveze zbog visokih naknada za KGZ,
- nelegalna eksploatacija mineralnih sirovina
- implementacija Zakona o javnim nabavkama – kriteriji izbora (kvalitet),
- dugotrajne administrativne procedure.

U Tabeli 20. predstavljene su godišnje količine eksploatisanih mineralnih sirovina po opservaciji koncesionara od strane Komisije Ministarstva za privredu, zaključno sa 31.12.2018. godine.

Tabela 20. Stanje ugovorenih obaveza po osnovu koncesionih naknada za eksploatacane količine mineralnih sirovina prema zapisnicima za 2018. godinu

Red br.	KONCESIONAR I SJEDIŠTE DATUM UGOVORA	KONC. NAKNADE I KOLIČ. MIN. SIR. PO ZAPISNICIMA ZA 2018. GODINU			MINIMAL. GODIŠNJA UGOVOR. OBAVEZA /KM/	DUG PO ZAPISN. ZA 2017. GODINU /KM/
		STANJE OBAVEZA NA DAN 31.12.2018. /KM/	EKSP. - OTPREM. KOLIČINE MINERAL. SIROVINA U 2018.	UPLAĆENA KONTIN. KONCES. NAKNADA U 2018. /KM/		
1.	TRGOŠPED Kakanj 1.10.2003.	13.345,00	128.636,50 m ³ r. m. krečnjaka	51.712,20	33.000,00	0,00
2.	LIBOS Žepče 11.12.2009.	25.474,00	9.109,78 m ³ č. m. krečnjaka	15.431,00	17.000,00	23.471,74
3.	SANEX Breza 23.4.2007.	10.000,00	0,00 m ³ r. m. kvarcnog pjeska	10.000,00	10.000,00	10.000,00
4.	CESTING Žepče 19.10.2009.	61.000,00	64,95 m ³ č. m. dijabaza	32.000,00	16.000,00	61.000,00
5.	AMINA TRADE Olovo 15.3.2004.	11.000,00	7.490,00 m ³ r. m. krečnjaka	22.000,00	11.000,00	22.000,00
6.	DIM KAMENOLOM Žepče, 30.1.2013.	74.750,91	9.287,80 m ³ č. m. dijabaza	12.495,52	17.222,00	68.528,91
7.	RKB Breza 1.10.2003.	388.482,67	74.153,00 m ³ r. m. krečnjaka	77.796,30	20.000,00	256.164,77
8.	BBM VAREŠ Vareš 17.5.2002.	0,00	1.302,09 m ³ r.m. spilit 5.022,98 m ³ r.m. krečnjak	43.500,00	43.500,00	Preplata 0,58
9.	E&P Zavidovići 26.4.2006.	37.500,00	17.582,24 m ³ r. m. dijabaza	37.500,00	37.500,00	37.500,00
10.	MGV GRADNJA Zavidovići 22.5.2001.	137.394,52	200.747,63 m ³ r. m.	94.000,00	28.000,00	26.571,66
11.	IGM Visoko 30.10.2001.	8.623,52	55.750,80 m ³ č. m. gline	15.735,60	-	553,97

12.	TVORNICA CEMENTA KAKANj Kakanj 12.9.2000.	0,00	501.636,34 tone lapora i krečnjaka	401.309,09	-	0,00
13.	ABLE INVESTMENT Sarajevo 24.5.2016.	28.125,00	5.424,60 m ³ č. m. dijabaza	0,00	22.500,00	5.625,00
14.	ŽGP Zenica 28.8.2013.	122.108,06	60.542,40 m ³ č. m. krečnjaka	0,00	38.800,00	63.381,93
15.	ZD RMU ZENICA Zenica 20.04.2010.	52.080,00	0,00	0,00	21.000,00	31.080,00
16.	KOMGAD - ZE Zenica 17.12.2014.	22.799,76 pretplata	33.050,02 m ³ č. m. krečnjaka	73.862,71	33.054,00	11.780,40
17.	GEOMET Olovo 20.07.2012.	45.300,00	0,00 tona ceruzita	150.000,00	180.000,00	60.300,00
	UKUPNO	1.037.983,44		1.034.342,42	529.142,00	677.958,38

Izvor: Ministarstvo za privredu

Određeni broj privrednih subjekta sa potpisanim koncesionim ugovorom nije u 2018. godini vršio eksploataciju. Ovo je vrlo zabrinjavajuća činjenica koja može biti posljedica više faktora, a neki su:

- Došlo je do razlike u kvalitetu eksploatisanog mineralnog resursa, tako da se mnogo više upotrebljavao i eksploatisao kvalitetniji kamen u odnosu na lošije kvalitetne stijene;
- Udaljenost kamenoloma u kojem se vrši eksploatacija od većih privrednih centara (Sarajevo, Zenica, Visoko, Kakanj), te opterećenje cijene koštanja čvrstog mineralnog resursa cijenom transporta. Na ovaj način ovaj resurs nije konkurentan cijenom u odnosu na bliže kamenolome kod kojih je cijena transporta niža.
- Vjerovatne unutarnje slabosti.

3.2. Energetika

Područje djelatnosti D- Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom je također jedno od bitnih područja za privredu Zeničko-dobojskog kantona. Ono se odnosi na osnovne vrste energije i energenata, a to su električna energija, prirodni gas, nafta i naftni derivati.

Elektro-energetski sistem je na području Zeničko - dobojskog kantona u 2018. godini funkcionisao stabilno, kako u oblasti proizvodnje, tako i u oblasti prijenosa i distribucije električne energije. Zahvaljujući tome omogućeno je kontinuirano snabdjevanje električnom energijom. Tehničko-tehnološki uslovi za dalji rast proizvodnje objektivno postoje, ali u najvećoj mjeri zavise o mogućnostima isporuke i potreba (potrošnje) električne energije. Snabdjevenost tržišta, odnosno, potrošača električnom energijom, tokom cijele prethodne godine bila je

zadovoljavajuća i u skladu sa potrebama.

Zbog organizacijske strukture područja djelatnosti D-Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom (dominantno privrednog društva JP “Elektroprivreda BiH”), privredni subjekti iz ovog područja djelatnosti iz Zeničko-dobojskog kantona, statistički posmatrano nisu imali uvoza niti izvoza.

Osnovni parametri ovog područja djelatnosti za 2018. godinu u odnosu na 2017. godinu imaju tendenciju rasta i oni su sljedeći:

- Index fizičkog obima industrijske proizvodnje je bio **97,20**,
- Broj zaposlenih je bio **1.328**, uz neznatan pad za **0,45 %**,
- Prosječna neto plaća je bila **1.533,00 KM**, uz rast od **2,6 %**,
- Prosječna bruto plaća je bila **2.328,00 KM**.

Električna energija

Jedna od dvije termoelektrane u Federaciji Bosne i Hercegovine instalisana je na području Kantona, u Kaknju - JP EBiH - Podružnica TE “Kakanj”, gdje se, pored električne energije, proizvodi i toplotna energija, i tehnološka para. Pored toga, “Natron-Hayat” d.o.o. Maglaj vrši proizvodnju električne energije za vlastite potrebe u okviru vlastitih proizvodnih kapaciteta.

U Tabeli 21. dat je pregled uporednih podataka proizvodnje električne energije u periodu od 2015. do 2017. godine.

Tabela 21. Uporedni podaci proizvodnje proizvodnje električne energije

TERMOELEKTRANA	Proizvodnja 2015. godina [MWh]	Proizvodnja 2016. godina [MWh]	Proizvodnja 2017.godina [MWh]
JP EBiH - PODRUŽNICA TE “KAKANJ”	1.926.900	2.093.800	2.546.467,0
TE “NATRON-HAYAT” d.o.o.. MAGLAJ	169.250,7	125.620	162.643,0
UKUPNO	2.096.150,7	2.219.420	2.709.110,0

Izvor: JP “Elektroprivreda BiH” i “Natron-Hayat”

Jedan od bitnih elemenata područja djelatnosti D-Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom, na području Zeničko-dobojskog kantona je proizvodnja električne energije korištenjem hidro-potencijala. Na osnovu zakonskih i prirodnih preduslova na području Kantona u proteklom periodu dodijeljeno je više koncesije na vodu za izgradnju mini hidroelektrana.

U Tabeli 22. dat je pregled mini hidroelektrana u ZDK (dodjeljenih koncesija na vodu za izgradnju).

Tabela 22. Mini hidroelektrana u ZDK (dodjeljene koncesije na vodu za izgradnju MHE)

R. br.	Naziv objekta MHE	Vodotok/ Lokalitet	Općina	Instalis. snaga (kW)	Moguća godišnja proizvodnja	Koncesionar	Status
					a		

					(GWh)		
1.	Botašnica ušće	Gostović	Zavidovići	921	3,775	„EBH“ d.o.o. Sarajevo	U funkciji
2.	Rujevica ušće	Gostović	Zavidovići	714	2,602	„EBH“ d.o.o. Sarajevo	U funkciji.
3.	Kamenica	Gostović	Zavidovići	778	2,655	„EBH“ d.o.o. Sarajevo	Objekat u izgradnji
4.	Čardak	Gostović	Zavidovići	945	4,514	„EBH“ d.o.o. Sarajevo	U funkciji
5.	Bistričak	Bistričak	Zenica	810	4,035	„ADRIJA-PRODUKT“ d.o.o. Zenica	U funkciji.
6.	Čajdraš	Magistralni cjevovod zeničkog vodovoda	Zenica	485	3,633	JP “Vodovod i kanalizacija” d.o.o. Zenica	U funkciji.
7.	Vareš	Stavnja	Vareš	980	4,600	„EKO-ENERGY“ d.o.o. Tešanj	U funkciji.
8.	Podjezera	Jezeračka rijeka	Zenica	460+190	1,822	„EKO-ENERGY“ d.o.o. Tešanj	U funkciji
9.	Pepelari	Pepelarska rijeka	Zenica Žepče	448	2,300	„EMY“ d.o.o. Zenica	24 mjeseca od potpisivanja ugovora
10.	Petrovići	Stupčanica	Olovo	1.555	6,65	„ENERGONOVA“ d.o.o. Sarajevo	24 mjeseca od potpisivanja ugovora
11.	Prekidna komora i Hlorna stanica	Magistralni vodovod Suha - Zavidovići	Zavidovići	52 + 54	0,670	JKP RADNIK Zavidovići	24 mjeseca od potpisivanja ugovora
12.	Tribija	Tribija	Vareš	961	3,97	„ENERGONOVA“ d.o.o. Sarajevo	-
13.	Kula	Stavnja	Vareš	3.370	13,15	“EKVA” d.o.o. Vareš	-

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede ZDK

Na području Zeničko-dobojskog kantona planirana je gradnja HE Vranduk i HE Janjići u Zenici (instalirane snage 19,63 MW + 13,30 MW).

Evropska investicijska banka (EIB) odobrila je kredit JP Elektroprivreda BiH u iznosu 37,5 miliona eura za realizaciju projekta izgradnje Hidroelektrane “Vranduk”. HE “Vranduk” je planirana kao protočno postrojenje derivacionog tipa sa više objekata koji će funkcionalno predstavljati jednu cjelinu. Ukupna snaga HE “Vranduk” iznosiće 19,63 MW, dok je predviđena godišnja proizvodnja 96,38 GWh.

Izgradnja HE „Janjići“- protočne pribranske elektrane, instalirane snage 13,3 MW i godišnje proizvodnje 68 GWh, planirana je na rijeci Bosni, na području Zenice.

Investicija izgradnje HE „Janjici“ je vrijedna 68,5 miliona KM, a bit će finansirana iz kredita i sredstava JP Elektroprivreda BiH.

U Tabeli 23. dat je pregled solarnih elektrana (SE) u ZDK- *Izvor: FERK*

Tabela 23. Pregled solarnih elektrana (SE) u Zeničko-dobojskom kantonu

R. br.	Naziv imaoca dozvole za rad	Broj izdate dozvole za rad	DOZVOLE		SJEDIŠTE	ADRESA	NAZIV POSTROJENJA	Tehničke karakteristike proizvodnog objekta
			Datum izdavanja dozvole za rad	Datum prestanka važenja dozvole za rad				Instalisana snaga (kW)
								Predviđ. godiš. proizvodnja (MWh)
1	"SUBAŠIĆ" d.o.o. Tešanj	06-03-1367/85/12	26.3.2013.	13.3.2023.	Tešanj	Potočani b.b. Jelah	SE "SUBAŠIĆ 1"	12,50/15,548
2	"SV Energija" d.o.o. Tešanj	06-03-86/1/13	13.5.2014.	12.05.2024	Tešanj	Lepenica br. 206	SE "LEPENICA 1"	10,00/11,700
3	"NINO-HA" d.o.o. Doboj Jug	06-03-863/28/14	3.2.2015.	2.2. 2020.	Mravići Doboj Jug	Mravići bb	SE "KONAK	30,00/39,200
4	"BEA" d.o.o. Mekiš bb-Tešanj	06-03-880/30/14	4.4.2015.	13.4.2025.	Tešanj	Mekiš bb	SE "BE.23-1"	20,00/25,100
5	Obrt "POLJOTRG", vl. Bektaš Dženeta	06-03-421/7/15	31.8.2015.	30.8.2025.	Visoko	Uvorići bb	SE "POLJOTRG	23,00/31,150
6	"MAHIR" d.o.o. Visoko	06-03-422/8/15	13.11.2015	12.11.2025.	Visoko	Uvorići broj 25	SE "MAHIR"	23,00/28,750
7	"COMEX" d.o.o. Tešanj	06-03-395/4/15	29.01.2016	28.01.2021	Tešanj	Ul. Meše Selimovića br. 25	SE "Raduša"	23,00/28,842
8	"PRAHA" d.o.o. Žepče	06-03-1019/34/15	15.03.2016	14.3.2021.	Žepče	Ozimica b.b.	SE "PRAHA 1-150"	150,00/232,000
9	Proizvodnja električne energije "SM", vl. Brka Semira	06-03-1083/43/15	5.4.2016.	14.4.2026.	Tešanj	Kotlanice bb	SE "SM BRKA"	10,00/11,100
10	"ENERGY" d.o.o.	06-03-1041/39/15	28.04.2016	27.4.2021.	Kakanj	Ul. 311. lahke brigade bb	SE "Energy"	150,00/253,000

11	Proizv. el. energije "SE ELEKTRONIK", vl. Prnjavorac Nezir	06-03- 42/1/16	15.06.2016	14.6.2026.	Tešanj	ulica Nisima Albaharija 1	SE "DOLINA"	12,50/15,000
12	"SAMI PROMET" d.o.o. Visoko	06-03- 586/117/16	11.07.2016	10.7.2021.	Visoko	Donja Vratnica bb	SE "SAMI PROMET 1"	30,00/36,630
13	"SJAJ" Maglaj, d.o.o.	06-03- 579/18/15	20.07.2016	19.7.2021.	Maglaj	Ulica 1. marta bb	SE "SJAJ"	23,00/26,900
14	"ALIM" d.o.o. Visoko	06-03- 668/128/16	20.09.2016	8.9.2021.	Visoko	Industrijska zona - Ozrakovići bb	SE "ALIM"	30,00/43,420
15	"HENKOPROM" d.o.o. Žepče	06-03- 516/89/16	7.10.2016.	6.10.2021.	Žepče	Golubinja bb	SE "HENKO HE.1-150"	122,00/141,000
16	"ASCOM" d.o.o. Tešanj	06-03- 842/150/16	24.10.2016.	23.10.2028.	Tešanj	Industrijska zona Bukva, Put Izudina Alićehajića bb	SE "ASCOM 1"	10,00/15,264
17	"CONRA" d.o.o. Tešanj	06-03- 930/158/16	12.01.2017	11.1.2029.	Tešanj	Ul. Patriotske lige bb	SE "CO-23"	22,00/32,300
18	SAMELAY d.o.o. Tešanj	06-03- 770/145/16	26.01.2017	25.1.2022.	Tešanj	Kraševo bb	SE "SAMELAY 1"	20,00/24,920
19	"PERO" Zenica d.o.o.	06-03- 338/20/17	19.05.2017	18.5.2022.	Zenica	Sarajevska broj 97	SE "PERO 1"	119,00/139,070
20	"INTER" d.o.o. Tešanj	06-03- 679/50/17	24.10.2017	23.10.2022.	Tešanj	Ljetinić bb	SE "INTER IN 23- 1"	20,00/24,300
21	ENERGY TRADE d.o.o. Usora	06-03- 608/46/13	07.11.2017	29.9.2018.	Usora	Žabljak bb	SE "ENERGY 1"	127,00/164,840
							SE "IVEX"	25,00/31,977
							SE "IVEX 2"	125,00/164,840
22	"KALIM-PROFIL" d.o.o. Tešanj	06-03- 986/74/17	15.01.2018	14.1.2028.	Tešanj	Ljetinić bb	SE "KALIM K23- 1"	18,00/25,700
23	"KALIM" d.o.o. Tešanj	06-03- 990/77/17	28.03.2018	27.03.2028.	Tešanj	Ljetinić bb	SE "KALIM K23- 2"	20,00/24,000
24	"EMY" d.o.o. Zenica	06-03- 517/14/14	11.06.2018	23.10.2019.	Zenica	Vojvodića put bb	SE "SE EMY 2"	30,00/40,930
							SE "SE EMY 30"	30,00/34,560

							kW Žepče"	
25	"PI-PI" d.o.o. Visoko	06-03-434/29/18	26.6.2018.	25.6.2023.	Visoko	Čifluk bb-Kralupi	SE "PI-PI-150"	149,00/170,000

Pored navedenih solarnih elektrana, na Listi čekanja FERK-a od 30.06.2018. godine nalaze se SE "HIFA BENZ d.o.o Tešanj i "SAMI PROMET" d.o.o. Visoko.

Prirodni gas

U Zeničko-dobojskom kantonu prirodni gas i derivati obezbjeđeni nafte su uvozom. Derivati nafte isporučuju se velikim potrošačima (rudnicima, termoelektrani, industrijskim preduzećima) i distributerima za široku potrošnju. Prirodni gas se isporučuje jedinom distributeru u Zeničko-dobojskom kantonu, a to je "Visokogas"d.d. Visoko, te potrošačima direktno priključenim na gasovod, a na području Zeničko-dobojskog kantona to su "Arcelor Mittal"d.d. Zenica, "IGM"d.o.o. Visoko, Tvornica cementa "Kakanj"d.d. Kakanj, a u perspektivi i "ŽGP Zenica"d.d. Zenica.

Potrebe Federacije BiH za naftnim derivatima u proteklom periodu su bile cca 1,00 miliona tona. Od ove količine uvozi se cca 70 %, a nabavkom iz rafinerije Bosanski Brod obezbjeđeno je cca 30 % potreba.

U Bosni i Hercegovini, a time ni na području Zeničko-dobojskog kantona, nema proizvodnje prirodnog gasa, te je snabdjevanje zasnovano na uvozu od jednog snabdjevača /GAZ –Export iz Ruske Federacije/.

Ukupno količine potrošenog prirodnog gasa u Federaciji BiH, u proteklim godinama, iznosila je cca 165.000 [1000 Sm³]. Od toga, u Zeničko-dobojskom kantonu, ostvarena je potrošnja prirodnog gasa u ukupnoj količini 45.000 [1000 Sm³].

U Tabeli 24. dat je pregled uporednih podataka potrošnje prirodnog gasa u periodu od 2015. do 2017. godine.

Tabela 24. Pregled potrošnje prirodnog gasa

POTROŠAČI	Realizacija 2015. godina [1000 Sm ³]	Realizacija 2016. godina [1000 Sm ³]	Realizacija 2017. godina [1000 Sm ³]
"ARCELOR MITTAL"d.d Zenica	39.248	31.395	30.930
TVORNICA CEMENTA "KAKANJ" d.d. Kakanj	461	554	528
"CIMOS" d.d. Zenica	101	219	132
"IGM"d.o.o.Visoko	168	166	194
"ŽGP ZENICA"d.d. Zenica	41	-	-
"VISOKOGAS"d.d. Visoko	5.256	5.869	7.323
UKUPNO	45.275	38.203	39.107

Izvor: Federalno Ministarstvo za energiju, rudarstvo i industriju (FMERI)

Bosna i Hercegovina je ratificirala Ugovor o uspostavi energetske zajednice Jugoistočne Evrope 2006. godine. Svaka ugovorna strana se obavezuje da će izraditi plan implementacije Direktive 2001/77/EC Evropskog parlamenta i Vijeća o promociji električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora. Cilj ove Direktive je porast proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora na unutrašnjem tržištu

4. TRGOVINA, UGOSTITELJSTVO I TURIZAM

4.1. Opće stanje trgovine

Obzirom da broj registrovanih poslovnih subjekata iz područja djelatnosti G čini gotovo 30% ukupnog broja registrovanih poslovnih subjekata na području Zeničko-dobojskog kantona, trgovina predstavlja dominantnu privrednu djelatnost i jedna je od pokretačkih faktora privredne aktivnosti, kao i veoma bitna ekonomska aktivnost s aspekta jačanja konkurentnosti domaće proizvodnje i poticanja izvoza. Zbog mnogih problema vezanih za pravovremenost i obuhvat prikupljenih podataka, za analizu poslovanja preduzeća iz oblasti trgovine i kreiranje ove Informacije, korišteni su raspoloživi objavljeni podaci Federalnog zavoda za statistiku i podaci iz registara koje vode općine na području Zeničko-dobojskog kantona.

Na području Zeničko-dobojskog kantona, shodno podacima Federalnog zavoda za statistiku objavljenih sredinom 2019. godine, sa 31.12.2018. godine, bilo je registrovano 5.095 poslovnih subjekata koji su u skladu sa Klasifikacijom djelatnosti BiH 2010, registrovani za obavljanje djelatnosti iz područja G- trgovina na veliko i na malo.

U sljedećoj tabeli dat je broj registrovanih poslovnih subjekata u 2015., 2016., 2017. i 2018. godini.

Tabela 25. Broj registrovanih poslovnih subjekata iz područja djelatnosti G – trgovina na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikla u 2015., 2016., 2017. i 2018. godina

Godina	2015	2016	2017	2018
Pravne osobe	1339	1345	1337	1381
Dijelovi pravnih osoba	1681	1711	1719	1705
Obrt	1693	1835	1804	2009
Ukupno	4713	4891	4860	5095

U narednoj tabeli slijedi pregled registriranih poslovnih subjekata po općinama Zeničko-dobojskog kantona sa 31.12.2018. godine:

Tabela 26. Pregled registriranih poslovnih subjekata po općinama Zeničko-dobojskog kantona

OPĆINA	Pravne osobe	Jedinice u sastavu	Obrt	Ukupno
Breza	30	61	57	148
Doboj Jug	49	37	29	115
Grad Zenica	419	595	626	1.640
Kakanj	94	126	142	362
Maglaj	53	70	136	259
Olovo	23	27	35	85
Tešanj	259	244	292	795
Usora	28	19	18	65
Vareš	8	32	56	96
Visoko	224	231	338	793
Zavidovići	84	112	168	364
Žepče	110	151	112	373
Zeničko-dobojski kanton	1.381	1.705	2.009	5.095

U narednim tabelama dat je i pregled trgovačkih radnji (TR) iz Registra trgovačkih radnji koje vode nadležne općinske službe po pojedinim općinama u 2015, 2016, 2017. i 2018. godini.

Tabela 27. Broj trgovačkih radnji po općinama Kantona

Općina/Grad	Broj TR u 2015. godini	Broj TR u 2016. godini	Broj TR u 2017. godini	Broj TR u 2018. godini
Breza	80	81	80	75
Doboj Jug	16	15	16	16
Kakanj	94	91	95	97
Maglaj	111	109	112	107
Olovo	41	32	26	21
Tešanj	298	296	237	256
Usora	8	8	8	10
Vareš	36	35	28	31
Visoko	292	295	332	323
Zavidovići	119	162	291	299
Zenica	401	469	292	323
Žepče	76	86	74	71
Zeničko-dobojski kanton	1.572	1.679	1.591	1.629

Općina/Grad	Broj TR u 2017. godini	Broj upisanih TR u toku 2018. godine	Broj brisanih TR u toku 2018. godine	Broj TR u 2018. godini
Breza	80	2	7	75
Doboj Jug	16	0	0	16
Kakanj	95	28	18	97
Maglaj	112	19	24	107
Olovo	26	1	5	21
Tešanj	237	39	30	256
Usora	8	2	1	10
Vareš	28	3	2	31
Visoko	332	33	25	323
Zavidovići	291	20	12	299
Zenica	292	29	9	323
Žepče	74	9	12	71
Zeničko-dobojski kanton	1.591	185	145	1.629

Iz navedenih tabela se vidi da je najveći broj trgovačkih radnji registrovan na području Grada Zenica, Tešanj i općine Visoko i da je broj trgovačkih radnji u 2018. godini veći za 38 trgovačkih radnji u odnosu na 2017. godinu.

Tržište je relativno dobro snabdjeveno, naročito proizvodima iz uvoza, kako iz razloga liberalizacije trgovine, tako i razgranate mreže trgovačkih lanaca stranih osnivača.

4.2. Opće stanje ugostiteljstva i turizma

Statistički gledano, praćenje razvoja ugostiteljske i turističke djelatnosti vrši se kroz praćenje prometa u ugostiteljstvu, broja posjeta, odnosno dolazaka koji su evidentirani od strane ugostiteljskih objekata koji pružaju usluge smještaja i broja ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista.

Na području Zeničko-dobojskog kantona, shodno podacima Federalnog zavoda za statistiku objavljenih sredinom 2018. godine, sa 31.12.2018. godine, bilo je registrovano 1.373 poslovnih

subjekata koji su u skladu sa Klasifikacijom djelatnosti BiH 2010, registrovani za obavljanje djelatnosti iz područja I – djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo).

U sljedećoj tabeli dat je broj registrovanih poslovnih subjekata u 2015., 2016., 2017. i 2018. godini.

Tabela 28. Broj registrovanih poslovnih subjekata iz područja djelatnosti I – djelatnost pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) 2015., 2016., 2017. i 2018. godina

Godina	2015	2016	2017	2018
Pravne osobe	86	90	89	103
Dijelovi pravnih osoba	243	243	248	259
Obrt	950	980	941	1011
Ukupno	1.279	1.313	1.278	1.373

U narednoj tabeli slijedi pregled registriranih poslovnih subjekata *iz područja djelatnosti I – djelatnost pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)* po općinama Zeničko-dobojskog kantona sa 31.12.2018. godine.

Tabela 29. Pregled registriranih poslovnih subjekata po općinama Zeničko-dobojskog kantona

Općina/Grad	Pravne osobe	Jedinice u sastavu	Obrt	Ukupno
Breza	7	13	34	54
Doboj Jug	3	3	19	25
Grad Zenica	38	97	371	506
Kakanj	4	19	73	96
Maglaj	5	9	49	63
Olovo	4	4	17	25
Tešanj	16	24	98	138
Usora	2	2	17	21
Vareš	2	3	31	36
Visoko	10	38	170	218
Zavidovići	9	17	74	100
Žepče	3	30	58	91
Zeničko-dobojski kanton	103	259	1.011	1.373

U narednim tabelama dat je i pregled ugostiteljskih radnji (UR) iz registara koje vode nadležne općinske službe po pojedinim općinama u 2015, 2016, 2017.i 2018. godini.

Tabela 30. Broj ugostiteljskih radnji po općinama Kantona

Općina/ Grad	Broj UR u 2015. godini	Broj UR u 2016. godini	Broj UR u 2017. godini	Broj UR u 2018. godini
Breza	42	41	44	44
Doboj Jug	18	17	17	17
Kakanj	72	68	73	63
Maglaj	45	41	36	36
Olovo	15	14	16	14
Tešanj	183	185	170	179
Usora	19	18	18	15
Vareš	24	26	21	25
Visoko	142	140	185	172
Zavidovići	81	59	56	55
Zenica	344	333	299	340
Žepče	70	81	50	50
Zeničko- dobojski kanton	1.055	1.023	985	1.010

Općina/ Grad	Broj UR u 2017. godini	Broj upisanih UR utoku 2018. godine	Broj brisanih UR u toku 2018. godine	Broj UR u 2018. godini
Breza	44	5	5	44
Doboj Jug	17	0	0	17
Kakanj	73	13	18	63
Maglaj	36	10	10	36
Olovo	16	2	4	14
Tešanj	170	9	16	179
Usora	18	1	4	15
Vareš	21	4	2	25
Visoko	185	16	29	172
Zavidovići	56	17	18	55
Zenica	299	41	11	340
Žepče	50	18	18	50
Zeničko- dobojski kanton	985	136	135	1.010

Na području Zeničko-dobojskog kantona kategorizirano je 48 ugostiteljskih objekata za smještaj sa osnovnim kapacitetom oko 1500 ležaja.

U toku 2018. godine Ministarstvo za privredu izvršilo je kategorizaciju dva ugostiteljska objekta koji pružaju uslugu smještaja – Tabela 31.

Tabela 31. Kategorizirani objekti u 2018. godini

Podnosilac zahtjeva		Adresa ugostiteljskog objekta	Vrsta i naziv ugostiteljskog objekta	Kategorija za koju je izdato rješenje
1.	Garo Company d.o.o. Visoko	Ul. Muhašinovići 1, Visoko	Hotel „Džale”	-tri zvjezdice
2.	Sarajevska pivara d.d. Sarajevo – Podružnica Olovo	Branilaca bb, Olovo	Motel “Banja”	- tri zvjezdice

U narednoj tabeli dajemo pregled registriranih ugostiteljskih objekata za smještaj prema vrsti objekta i općinama Zeničko-dobojskog kantona:

Tabela 32. Registrirani ugostiteljski objekti za smještaj prema vrsti objekta i općinama Kantona

Re d. broj	Općina/ Grad	H o t e l	M o t e l	P a n s i o n	Pre noć ište	Ap art ma ni	H o s t e l	K a m p	Sobe za iznaj ljiva nje	Seos ko doma ćinst vo	Gost ionic a sa pren oćist em	Tur isti čko nas elje	UK UP NO
	Breza		1										1
	Doboj Jug		1										1
	Kakanj	2	1	1								1	5
	Maglaj	2	1			1							4
	Olovo	1	2						1				4
	Tešanj	2	8										10
	Usora	1	2										3
	Vareš		1							1			2
	Visoko	2	1	1									4
	Zavidovići												0
	Zenica	5	3	1			2		1				12
	Žepče		2										2
	UKUPNO	15	23	3	0	1	0	0	2	1	0	1	48

Analizirajući broj i vrstu smještajnih objekata po općinama Kantona (tabela gore) vidljivo je da općina Zavidovići jedina nema registriran i kategoriziran objekat u kojima se pružaju usluge smještaja, dok je najveći broj istih u općinama Zenica i Tešanj.

Na području Zeničko-dobojskog kantona preovladavaju smještajni objekti vrste “motel” dok je 15 ugostiteljskih objekata vrste “hotel”, a četiri objekta razvrstana su u kategoriju koja se obilježava sa 4 zvjezdice.

Ugostiteljski objekti sa 4 zvjezdice:

HOTEL 4 *

Hotel „Zenica“ Zenica

HOTEL 4 *

Hotel „Dubrovnik“ Zenica

HOTEL 4*

Hotel „Ukus“, Tešanj

Seljačko domaćinstvo 4*

Seljačko domaćinstvo „Šadrvan“ selo Ravne bb, Vareš

Zeničko-dobojski kanton je u toku 2018. godine posjetilo **31.642** turista, a što je u odnosu na

2017. godinu više za **6.423** turistu. Turisti su ostvarili **97.187** noćenja, a što je za **45.064** noćenja više nego u 2017. godini. Potrebno je naglasiti da iskazan broj dolazaka turista predstavlja broj dolazaka turista koji su koristili usluge smještaja u smještajnim objektima na području Kantona.

Tabela 33. Dolasci i noćenja turista u toku 2015, 2016, 2017. i 2018. godine u ZDK

Turisti	Dolasci turista 2015. godina	Dolasci turista 2016. godina	Dolasci turista 2017. godina	Dolasci turista 2018. godina	Noćenje turista 2015. godina	Noćenje turista 2016. godina	Noćenje turista 2017. godina	Noćenje turista 2018. godina
Domaći	7.494	8.353	12.446	14.794	12.686	14.464	22.241	55.429
Strani	10.052	12.284	12.773	16.848	21.462	25.783	29.882	41.758
Ukupno	17.546	20.637	25.219	31.642	34.148	40.247	52.123	97.187

Tabela 34. Dolasci i noćenja turista po vrstama objekata

Po vrstama objekata	Dolasci turista 2015. godina	Dolasci turista 2016. godina	Dolasci turista 2017. godina	Dolasci turista 2018. godina	Noćenje turista 2015. godina	Noćenje turista 2016. godina	Noćenje turista 2017. godina	Noćenje turista 2018. godina
Hoteli i sličan smještaj	17.33	20.474	24.369	27.352	32.657	39.517	48.576	79.098
Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	203	163	850	3.311	1.491	730	3.547	9.571
Ostali smještaj				979				8.518
Ukupno	17.546	20.637	25.219	31.642	38.758	40.247	52.123	97.187

Tabela 35. Dolasci i noćenja domaćih turista po vrstama objekata

Po vrstama objekata	Dolasci turista 2015. godina	Dolasci turista 2016. godina	Dolasci turista 2017. godina	Dolasci turista 2018. godina	Noćenje turista 2015. godina	Noćenje turista 2016. godina	Noćenje turista 2017. godina	Noćenje turista 2018. godina
Hoteli i sličan smještaj	7.455	8.276	12.321	12.938	12.532	14.156	26.541	45.081
Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	39	77	125	999	154	308	206	2.422
Ostali smještaj				857				7.926
Ukupno	7.494	8.353	12.446	14.794	12.686	14.464	22.241	55.429

Tabela 36. Dolasci i noćenja stranih turista po vrstama objekata

Po vrstama objekata	Dolasci turista 2015. godina	Dolasci turista 2016. godina	Dolasci turista 2017. godina	Dolasci turista 2018. godina	Noćenje turista 2015. godina	Noćenje turista 2016. godina	Noćenje turista 2017. godina	Noćenje turista 2018. godina
Hoteli i sličan smještaj	9.888	12.198	12.048	14.414	20.125	25.361	26.541	34.017
Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	164	86	725	2.312	1.337	422	3.341	7.149
Ostali smještaj				122				592
Ukupno	10.052	12.284	12.773	16.848	21.462	25.783	29.882	41.758

Iz navedenih tabela vidljivo je da se više od 90% prometa odvija preko hotela i sličnog smještaja. Postoje čvrste indicije o podcijenjenosti podataka o broju dolazaka i noćenja turista, te ostvarenog turističkog prometa. Razlog odstupanja stvarnih od zvaničnih pokazatelja se može tražiti u učešću neformalnog sektora u ukupnim turističkim dešavanjima.

4.2.1. Putničke agencije

Najznačajniju ulogu u izradi i prodaji turističkog proizvoda imaju putničke (turističke) agencije, čije je postojanje isključivo vezano za prodaju turističkog proizvoda i turističkih usluga koje su sastavni dio turističkog proizvoda. Putničke agencije su pravna lica, osnovane prema odredbama Zakona o turističko-ugostiteljskoj djelatnosti.

Za grupne posjete gradovima i turističkim mjestima za koja je programom predviđeno razgledanje grada ili turističkog mjesta putnička agencija obavezna je angažirati turističkog vodiča koji je ovlašten za pružanje usluge turističkog vodiča.

Na području Zeničko-dobojskog kantona postoji veći broj registrovanih putničkih agencija koje se bave turističkim uslugama. Dajemo pregled broja putničkih agencija po općinama, a prema podacima iz upisnika i drugih evidencija o registrovanim turističkim djelatnostima dobijenim od strane nadležnih općinskih službi:

Tabela 37. Registrovane putničke agencije

Općina	Broj putničkih agencija
Breza	0
Doboj Jug	1
Kakanj	2
Maglaj	0
Olovo	0
Tešanj	2
Usora	0
Vareš	0
Visoko	4
Zavidovići	0
Zenica	23
Žepče	1
UKUPNO	33

4.2.2. Turistički vodiči

Turistički vodič igra vrlo važnu ulogu u promociji i realizaciji turističke ponude. On je taj koji u toku putovanja i boravka grupe turista kojoj je određen za turističkog vodiča na najbolji mogući način prezentira sve informacije o mjestu u kome se realizira turistička ponuda, njegovoj historiji, stanovništvu, privredi, infrastrukturi, te daje što je moguće više informacija o svakom detalju turističke ponude, objektima i predmetima koji su predmet posjete, itd.

Polaganje stručnog ispita za turističke vodiče obavlja se na način propisan Pravilnikom o stručnom ispitu za turističke vodiče („Službene novine FBiH“, broj: 30/10), a prema Programu stručnog ispita za turističke vodiče. Za pružanje usluga turističkog vodiča turistički vodič mora posjedovati odobrenje općinskog organa. Odobrenje izdaje, na zahtjev turističkog vodiča, općinski organ na čijem području turistički vodič pruža usluge. Stručni ispit za turističke vodiče za Zeničko-dobojski kanton do sada je položilo ukupno 25 kandidata. Međutim, kandidati koji posjeduju certifikat za turističkog vodiča nisu izvršili prijavu kod nadležnih općinskih organa, odnosno ne posjeduju odobrenje za pružanje usluga niti iskaznicu za turističkog vodiča.

5. PODUZETNIŠTVO I MALA I SREDNJA PODUZEĆA (MSP)

5.1. Uvod

Poduzetništvo je spremnost pojedinca ili više partnera da uz određeno ulaganje kapitala i preuzimanje rizika uđu u poslovni poduhvat sa ciljem stvaranja profita. To je način privrednog djelovanja u kojem poduzetnik odlučuje što, kako i za koga stvoriti i na tržištu realizirati ulazeći u poduzetnički pothvat na svoj trošak i rizik s ciljem sticanja dobiti.

Često se pojam poduzetništvo povezuje sa upravljanjem malim obrtima, preduzećima, ali neki autori proširuju mu važenje i na velike organizacije.

Bit poduzetništva je u stalnom traženju novih ideja, maštovitosti u pronalaženju novih mogućnosti u poslovanju, pouzdanjoj intuiciji i procjeni, te vještini i borbenosti.

Razvijanje poduzetničkog duha se odnosi na stvaranje uvjeta u kojima ljudi mogu da: budu inovativni, rješavaju problem, razmišljaju pozitivno, prave nove prilike, budu samomotivirani, razmišljaju kritički, budu proaktivni, stvaraju nove ideje, pronalaze rješenja i izazivaju postavljene norme.

Osnovna podrška razvijanja poduzetništva je poduzetnička infrastruktura koju čine:

- konsultantski subjekti – agencije,
- finansijski subjekti,
- poslovno-poduzetničke zone,
- poduzetnički inkubatori itd.

5.1.1. Konsultantski subjekti – agencije

U nastojanju da se prevaziđu brojni socijalni i ekonomski problemi sa kojima se Bosna i Hercegovina suočila u poslijeratnom periodu, lokalna zajednica je uz podršku međunarodne zajednice pokrenula inicijativu za oporavak i stimuliranje ekonomskog razvoja. Rezultat ove inicijative je pokretanje procesa ekonomske regionalizacije, osnivanjem regionalnih razvojnih agencija. Regionalne razvojne agencije su ključni sudionici u izradi i provedbi strategija za ekonomski razvoj na lokalnom nivou. Tamo gdje postoje regionalne razvojne agencije, postoji i institucionalni okvir za povezivanje niza djelatnosti i za dovođenje istih u vezu sa raznovrsnim zajedničkim ciljevima oko kojih su se zainteresirane strane usaglasile.

Među zainteresirane strane spadaju: lokalne vlasti, mjesne zajednice, privredne komore i

udruženja poslodavaca, istraživačke i obrazovne institucije, lokalne razvojne organizacije, nevladine organizacije, pružaoci poslovnih usluga, organizacije tržišta rada, sindikati, itd.

Na području Zeničko-dobojskog kantona egzistira Regionalna razvojna agencija (REZ) koja djeluje u regiji Centralna BiH unutar Bosne i Hercegovine. Osnovana je u maju/svibnju 2004. godine. Platforma za osnivanje Agencije je partnerstvo vladinih i nevladinih institucija. Osnivači su 15 općina, 2 kantona, 15 poslovnih udruženja, 1 mikrokreditna organizacija.

Aktivnosti REZ Agencije mogu se svrstati u dvije glavne skupine:

- aktivnosti koje se odnose na identificirane potrebe općina, gdje prevladava potreba za daljnjom izgradnjom kapaciteta za razvoj projekata, apsorpciju fondova, promociju i razvoj poslovne infrastrukture, te
- potporu razvoju malih i srednjih preduzeća kroz pružanje konsultantskih usluga, uspostavljanje poslovnih veza, podršku izvozu i ulaganjima, kao i promociju.

Na području Zeničko-dobojskog kantona potpisan je Sporazuma o osnivanju Mreže lokalnih agencija. Osnivači Mreže su: Razvojna agencija Žepče RAŽ, Agencija za ekonomski razvoj Zenica ZEDA, Razvojna agencija Zavidovići RAZ i Agencija za razvoj

Općine Tešanj TRA. Cilj osnivanja Mreže je da međusobno uveže sve instrumente ekonomskog razvoja i poveže postojeću lokalnu i regionalnu infrastrukturu u cilju održivog ekonomskog razvoja lokalnih zajednica, Kantona i države.

Vlada Zeničko-dobojskog kantona potiče i podupire razvoj na cijelom području kantona, a razvojne agencije smatra inicijatorom i kreatorom razvoja u općinama.

5.1.2. Finansijski subjekti

Finansijski subjekti koji daju podršku razvijanja poduzetništva su:

- komercijalne banke,
- mikrokreditne organizacije,
- kreditno-garancijski fond Vlade Zeničko-dobojskog kantona (KGF),
- poticaji Vlade Zeničko-dobojskog kantona itd.

Kreditno-garancijski fond Vlade Zeničko-dobojskog kantona je jedan od finansijskih subjekata koji daju podršku razvijanja poduzetništva preko izuzetno povoljnih kredita.

Korisnici ovih kredita mogu biti privredna društva koja se bave proizvodnom ili proizvodno-uslužnom djelatnošću. Sredstva iz kredita se mogu koristiti za nabavku mašina, opreme i dijelova, te za tehnološka unapređenja.

Ministarstvo za privredu je na osnovu Odluka Vlade Kantona, Kriterija i Javnih poziva za svaki poticaj pojedinačno provelo dodjelu poticaja.

Osnovni kriteriji su jedinstveni za sve vrste poticaja, a odnose se na uredno izmirivanje: poreza, uključujući i indirektna, te doprinosa (zdravstveno, penziono osiguranje).

Posebni kriteriji su vezani za vrstu poticaja, a odnose se na: odobrenje za upotrebu objekta, certifikat za uveden međunarodni standard, potpisan ugovor za investicijske kredite sa dokazima o urednom vraćanju glavnice i kamata, dokaze o realiziranoj investiciji i drugo.

Realizacija svih poticaja ima karakter refundacije, odnosno poticaja nakon realizacije aktivnosti po kriterijima. Ovaj metod garantuje potpuno postizanje ciljeva i efekata poticaja.

U periodu od 2005 do 2017.godine, Ministarstvo za privredu je podržalo 472 privredna subjekta sa 853 poticaja u iznosu od 14.363.498,78 KM. U 2018.godini odobrena su 101 poticaja u iznosu od 1.424.783,25 KM

5.1.3. Poslovno-poduzetničke zone

Osnovna infrastruktura za podršku maloj privredi su poslovno-poduzetničke zone.

Ministarstvo za privredu Zeničko-dobojskog kantona, je dalo, iz sredstva dobivenih od koncesija, poticaje za bržu izgradnju poslovnih-poduzetničkih zona u funkciji bržeg razvoja

poduzetništva: u 2010.god. 457.040,83 KM, u 2011.god. 536.761,36 KM a u 2012.god. 399.236,56 KM, u 2013.god. 331.151,87 KM, u 2014.god. 0 (nije bilo ulaganja zbog poplava), u 2015.god. 12.731,00 KM, u 2016.god. 9.539,00 KM, u 2017.god. 73.908,70 i u 2018.god. 829.746,00 KM što je ukupno 2.649.115,32 KM, (Tabela od 49 do 56.) i ima za cilj:

- Pružanje potpore poduzetnicima za lakšom izgradnjom poslovnog prostora na potpuno infrastrukturno opremljenom zemljištu,
- Osnivanje novih privrednih subjekata,
- Poticanje izvozne konkurentnosti i privlačenje stranih ulaganja,
- Stvaranje preduslova za razvoj male i srednje privrede, te otvaranje novih radnih mjesta,
- Promocija direktnih investicija tehnološke politike, te partnerstva javnog i privatnog sektora,
- Davanje pogodnosti poduzetnicima,
- Razvoj lokalne zajednice kantona i općina.

Tabela 38. GODINA 2010.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Projektna dokumentacija za poslovno-poduzetničku zonu „Vrtlište I“	Kakanj	19.072,52
2.	Izgradnja infrastrukturnih objekata poslovno-poduzetničke zone „Vrtlište II“	Kakanj	230.703,09
3.	Izgradnja infrastrukturnih objekata poslovno-poduzetničke zone „Vila Tešanj“	Tešanj	56.856,93
4.	Projektna dokumentacija za poslovno-poduzetničku „Vila Tešanj“	Tešanj	2.970,63
5.	Izgradnja infrastrukturnih objekata poslovno-poduzetničku zone „Matuzići“	Doboj Jug	147.437,66
		UKUPNO:	457.040,83

Tabela 39. GODINA 2011.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna-poduzetnička zona Ekonomija - Batvice	Zavidovići	71.588,34
2.	Izgradnja poslovno-poduzetničke zone "Matuzići" Korak 2- Faza II	Doboj Jug	124.062,32
3.	Izgradnja poslovno-poduzetničke zone "Bukva-Vila" Korak 2-FazaII	Tešanj	133.446,30
4.	Poslovno-poduzetnička zona Ekonomija - Batvice (Korak 1- Faza II)	Zavidovići	91.545,10
5.	Poslovno-poduzetnička zona "Žabljak" (Korak 1. i 2.- Faza II)	Usora	116.119,30
		UKUPNO:	536.761,36

Tabela 40. GODINA 2012.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovana zona Žepče (faza I)	Žepče	129.920,00
2.	Poslovana zona Žepče (faza II)	Žepče	150.000,00
3.	Poslovana zona Zavidovići	Zavidovići	150.000,00
		UKUPNO:	399.236,56

Tabela 41. GODINA 2013.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovno-poduzetničku zonu „Vrtlište“	Kakanj	31.151,87
2.	Poslovana zona “Glinište”	Tešanj	300.000,00
		UKUPNO:	331.151,87

GODINA 2014. –Nije bilo**Tabela 42. GODINA 2015.**

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna zona „Misurići“	Maglaj	2.731,00
2.	Poslovana zona “Glinište”	Tešanj	10.000,00
		UKUPNO:	12.731,00

Tabela 43. GODINA 2016.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna zona „Bukva“	Tešanj	4.539,60
2.	Poduzetnička zona “Lugovi”	Usora	5.000,00
		UKUPNO:	9.539,60

Tabela 44. GODINA 2017.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna zona “Bukva”	Tešanj	15.000,00
2.	Poslovna zona „Ekonomija Batvice“	Zavidovoći	13.908,70
3.	Poslovna zona “Misurići”	Maglaj	15.000,00
4.	Poslovna zona “Žabljak”	Usora	30.000,00
		UKUPNO:	73.908,70

Tabela 45. GODINA 2018.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna zona „Ekonomija Batvice“	Zavidovoći	4.446,00
2.	Poslovna zona “Danac”	Olovo	10.000,00
3.	Poslovna zona “Ozrakovići”	Visoko	97.500,00
4.	Poslovna zona “Žabljak”	Usora	150.000,00
5.	Poslovna zona “Liješnica”	Maglaj	97.500,00
6.	Poslovna zona “Polja”	Žepče	101.800,00
7.	Poslovna zona “Glinište”	Tešanj	150.000,00
8.	Poslovna zona “Matuzići”	Doboj Jug	67.500,00
9.	Poslovna zona “Zenica I”	Zenica	150.000,00
		UKUPNO:	828.746,00

5.1.4. Poduzetnički inkubator

Poduzetnički inkubator predstavlja «dom» za uzgajanje novih preduzeća koji svim potencijalnim poduzetnicima čiji poslovni plan obećava realne mogućnosti razvoja, obezbjeđuje povoljne uslove rada, početne prostorije, administrativnu poslovnu podršku, savjetovanje i drugu pomoć, kako bi u 3-4 godine razvili preduzeće, sposobno da pod tržišnim uslovima uspješno radi.

Dakle, to su sistemi kojima je svrha uspostavljanje poslovne infrastrukture koja služi privrednim subjektima da u što kraćem vremenu postanu tržišno aktivni, te profitabilni.

Korisnici Inkubatora mogu postati sva lica koja obavljaju ili imaju namjeru da obavljaju privrednu djelatnost osim proizvodnje hrane, trgovine i ugostiteljstva, pod uslovom da je prostor kojim Inkubator raspolaže pogodan za obavljanje te djelatnosti svojom veličinom i funkcionalnošću.

Veličina dodijeljenog prostora ovisi o opravdano iskazanim potrebama korisnika obrazloženim biznis planom. Registracija korisnika ne može biti starija od 12 mjeseci u momentu donošenja odluke o prijemu. Izuzetak su korisnici čija registracija je starija od 12 mjeseci ako u inkubatoru žele implementirati novi projekat ili proširiti postojeći uz zaposlenje nove radne

Poduzetnički inkubatori okupljaju male poduzetnike koji tek počinju poslovati ili su u fazi rasta i razvoja i nemaju vlastiti prostor. Upravo inkubatori omogućuju poduzetnicima korištenje poslovnog prostora po vrlo povoljnim uslovima (bez najamnine ili uz smanjenu najamninu) ograničen broj godina. Osim poslovnog prostora, korisnicima su na raspolaganju poslovna infrastruktura, intelektualne i poslovne usluge i dr. U razdoblju inkubacije nakon čega bi trebali postati samostalni i prepustiti mjesto u inkubatoru drugom preduzeću.

Na području Zeničko-dobojskog kantona inkubatori su formirani uz finansijsku pomoć Ministarstvo za privredu u Zenici, Zavidovičima i Žepču.

5.2. Mala i srednja preduzeća (MSP)

Malo i srednje poduzetništvo čine najvitalniji i značajan segment privrednog i jedinstvenog prostora Zeničko-dobojskog kantona. Od ukupnog broja uposlenih u sektoru MSP-a uposleno je 65-70% uposlenika. Struktura MSP-a je nepovoljna, premalo je proizvodnih MSP-a, uvoz je veći od izvoza, a stopa neuposlenih procjenjuje se do 40%. S obzirom na potencijal, prirodne i radom stvorene resurse, otvara se realna šansa za razvitak novih MSP-a, a prioritarno proizvodnih.

Prema Zakona o poticaju razvoja male privrede (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj:19/06), propisano je da malu privredu čine subjekti male privrede, fizička i pravna lica, koja trajno obavljaju zakonom dopuštene djelatnosti radi ostvarivanja dohotka

odnosno dobiti, uključujući samoupošljavanje i obiteljske poslove povezane sa obrtom i drugim djelatnostima, registrovani kod nadležnog organa, bez obzira na oblik organizovanja i koji:

- su samostalni u poslovanju,
- upošljavaju godišnje manje od 250 lica i
- ostvaruju godišnji promet do 40 miliona KM i/ili čija godišnja bilansa stanja ne prelazi 30 miliona KM.

Prema veličini, u smislu ovog Zakona, razlikuju se mikro, mali i srednji subjekti male privrede pri čemu:

- Mikro subjekti male privrede su fizička i pravna lica koja upošljavaju prosječno godišnje manje od 10 lica i čiji godišnji promet i/ili godišnja bilansa stanja ne prelazi 400.000 KM,
- Mali subjekti male privrede su fizička i pravna lica koja upošljavaju prosječno godišnje manje od 50 lica i čiji godišnji promet i/ili godišnja bilansa stanja ne prelazi četiri miliona KM i
- Srednji subjekti male privrede su fizička i pravna lica koja upošljavaju prosječno godišnje manje od 250 lica, čiji godišnji promet ne prelazi 40 miliona KM i/ili čiji godišnji bilans stanja ne prelazi 30 miliona KM.

Prema Zakona o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj:83/09), pravna lica u smislu ovog zakona, razvrstavaju se na mala, srednja i velika, zavisno od pokazatelja utvrđenih na dan sastavljanja finansijskih izvještaja u poslovnoj godini, prema sljedećim kriterijima:

- visina prihoda,
- vrijednost imovine,
- prosječan broj zaposlenika u toku poslovne godine.

Mala pravna lica su ona koja ispunjavaju najmanje dva od sljedećih uslova:

- prosječan broj zaposlenih je manji od 50,
- prosječna vrijednost poslovne imovine na kraju poslovne godine je manja od 1,000.000,00 KM,
- ukupan godišnji prihod je manji od 2,000.000,00 KM.

Srednja pravna lica su ona koja na dan sastavljanja finansijskih izvještaja ispunjavaju najmanje dva od sljedećih uslova:

- prosječan broj zaposlenih u toku godine je od 50 do 250,
- prosječna vrijednost poslovne imovine na kraju poslovne godine iznosi od 1,000.000,00 KM do 4,000.000,00 KM,
- ukupan godišnji prihod iznosi od 2,000.000,00 KM do 8,000.000,00 KM.

U srednja pravna lica razvrstavaju se i ona čije vrijednosti su veće od gornjeg iznosa jednog od uslova iz stava 3.

Velika pravna lica su ona koja prelaze gornje vrijednosti iz najmanje dva uslova iz stava 3.

U kategoriju malih i srednjih preduzeća treba uvrstiti i obrte (samostalna privredna djelatnost). Oni bi, u smislu preporuka Evropske komisije, spadali u mikro poduzeća, premda oni u Federaciji BiH, u formalno-pravnom smislu nisu preduzeća.

6. REKAPITULACIJA

Na osnovu prethodnog dijela ove informacije donosimo rekapitulaciju osnovnih pokazatelja komparativnih stanja privrede Zeničko-dobojskog kantona za protekli period.

Tabela 46. Rekapitulacija pokazatelja i trendova

Pokazatelji stanja	18./17.	17./16.	16./15.	15./14.	14./13.
Indeks fizičkog obima industrijske proizvodnje	100,80	100,8	99,7	101,5	95,90
Indeks broja zaposlenih	104,13	110,13	101,44	102,02	101,62
Indeks prosječne neto plaće	103,53	99,62	101,67	99,03	99,20
Indeks broja nezaposlenih	94,78	93,35	95,22	98,67	100,35
Indeks izvoza	115,0	93,7	100,15	97,58	104,66
Indeks uvoza	110,3	99,6	107,63	100,19	109,43

ZAKLJUČCI I MJERE

Sagledavajući sveukupnu situaciju, a posebno temeljne indikatore stanja, može se zaključiti da je privreda Zeničko-dobojskog kantona tokom 2018. godine poslovala relativno uspješno.

I – INDIKATORI

1. Smanjenje nezaposlenosti;
2. Rast izvoza.

Imajući u vidu usporenu stabilizaciju tržišnih tokova, te uticaj bližeg i šireg okruženja na trend privrednih kretanja, od posebnog značaja je poduzimanje adekvatnih mjera, kao što su:

II – MJERE

1. Jačati poticaje privredi kroz adekvatne mehanizme kontrole utroška sredstava;
2. Štititi domaću proizvodnju kroz reklamiranje domaćih proizvoda;
3. Poticati otvaranje mikro, malih i srednjih preduzeća;
4. Pojednostavljivati procedure dodjele dozvola u privredi;
5. Jačati turističku ponudu;
6. Uključiti udruženje poslodavaca i Privrednu komoru na iznalaženju rješenja;
7. Redefinisati zakonska rješenja koja usporavaju proceduru stvaranja novih radnih mjesta i investicija
8. Provoditi mjere štednje;
9. Stvarati ambijent za širenje tržišta privrednicima van BiH;
10. Smanjiti sivu ekonomiju kroz jačanje inspeksijskog sektora;
11. Stvoriti ambijent za novo zapošljavanje;
12. Obezbijediti uslove za povećanje konkurentne pozicije privrednih subjekata;
13. Stvarati uslove za povećanje investicija (npr. finansiranje opremanja industrijskih-poslovnih zona, inkubatora i sl.);
14. Uticati na bržu realizaciju pristupa EU.

U cilju prevazilaženja novonastale situacije i stanja u privredi, Vlada Kantona će nastaviti sa realizacijom projekata poticaja.

Ovim aktivnostima, te realizacijom niza drugih projekata, biti će povećana konkurentna pozicija privrednih subjekata i unaprijeđen ambijent za privređivanje u Kantonu, što će u konačnici rezultirati rastom standarda i svih tretiranih pokazatelja.

MINISTAR

Zlatko Jelić